

نقش تعاونیها در ارتقاء بهره‌وری ملی و توسعه

از: رقیه قدرت

بخشی از فعالیت‌های آموزشی تعاون جهت ترویج فرهنگ تعاونی و به منظور دستیابی به اهدافی مثل مشارکت و مداخله اعضا در اداره تعاونیها و اداره دموکراتیک (مدیریت گروهی) صورت می‌گیرد. چراکه مشارکت و مداخله فعالانه اعضا اولین شرط تشکّل و سازماندهی آنها در یک تعاونی و لازم فعالیت‌های موفقیت‌آمیز، رشد و تعالی آن می‌باشد. از این رو زمانی شرکت به هدفهای اقتصادی و اجتماعی خود خواهد رسید که اعضای آن فرصت پیشرفت را از طریق آموزش صحیح بدست آورند، مفاهیم تعاونی را بشناسند، وظیفه، هدف و روش خود را بدانند و به مشارکت تعاونی عمل نمایند. در واقع به اعضا آموزش در جهت ایجاد، توسعه و ترویج مشارکت جدی آنها در تعاونی داده می‌شود.

اقتصادی خاصی به منظور رفاه جامعه پی‌ریزی می‌شود، صرفنظر از جنبه‌های اقتصادی و مالی، دارای مسائل معنوی و اخلاقی خاصی است که بیش از هر چیز به استحکام روابط انسانی و کسب حقوق و آزادیهای که حیثیت و سرافرازی انسانها بدان بستگی دارد، کمک می‌نماید. در حقیقت پایه‌های اصلی و ستونهای استوار تعاونیها، اعضای آنها می‌باشند. کنترل امور در شرکت‌های تعاونی بدست اعضا است. اصول تعاون بر این پایه استوار است که فضیلت والای انسانی و درک مسئولیت فردی و قدرت همکاری و کمک متقابل و ارائه طریق که جامعه بدان نیاز دارد، در انسانها است و نه در سرمایه‌ها.

با تعمق در اصولی که صاحبانظران بهره‌وری آنها را مؤثر در ارتقاء بهره‌وری سازمان می‌دانند و مقایسه آنها با اصولی که در شرکت‌های تعاونی حاکم است، می‌توان ادعا نمود که قواعد حاکم بر سازمان، اداره امور و داد و ستد تعاونی، بسترهای لازم را به منظور ارتقاء بهره‌وری سازمانی و بویژه بهره‌وری نیروی انسانی فراهم می‌نماید. تأکید بر بهره‌وری نیروی انسانی از این جهت است

نوع سازمانها را دارند، میسر می‌گردد. اتحادیه بین‌المللی تعاون، تعاونی را چنین تعریف می‌کند: تعاونی اجتماع داوطلبانه افرادی است که به منظور تأمین نیازها و اهداف مشترک اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود، از طریق اداره و نظارت دموکراتیک مؤسسه‌ای با مالکیت مشاع با یکدیگر توافق نموده‌اند. تعاونیها بر ارزشهای خودیاری، مسئولیت‌پذیری، دموکراسی، برابری، انصاف و اتحاد استوارند. اعضای تعاونیها طبق سنت همه مؤسسين به ارزشهای اخلاقی، صداقت، آزادی (عضویت)، مسئولیت اجتماعی و توجه به دیگران معتقدند. تعاونیها این ارزشها یعنی مجموعه تعهدات اخلاقی را با رعایت اصول زیر که «اصول تعاون» نام نهاده شده است، تحقق می‌بخشند:

- عضویت اختیاری و آزاد
- کنترل دموکراتیک اعضا
- مشارکت اقتصادی اعضا
- استقلال و عدم وابستگی
- آموزش، کارآموزی و آگاه‌سازی
- همکاری تعاونیها با یکدیگر
- توجه به جامعه
- این اصول که بر مبنای آنها نظام

تعاون، یک روش اقتصادی- اجتماعی است که همه فعالیت‌ها در آن با تشریک مساعی و بصورت جمعی است و به انسان و آزادی او احترام گذارده می‌شود. در این روش، تأمین رفاه اجتماعی توده مردم از طریق تکیه بر ارزشهای والای انسانی، هدف اصلی است. نظام ارزشی خاصی که تعاون عرضه می‌کند و موجود آن است در احترام به ارزش و حیثیت انسانی متجلی است. در این نظام انسانها اعضای شرکت هستند که در آن نقش و اهمیت نخست را دارند.

تعاون روابط اقتصادی را بر پایه مناسبات اجتماعی استوار می‌سازد و کوشش می‌کند که این روابط برپایه کمک متقابل و ارائه خدمات و شناخت نیازهای مشترک باشد، نه براساس سودجویی و رقابت‌های غیرمشروع و ازدیاد نامعقول ثروت.

مقصد اعلی و هدف والای تعاون، جمع ارزشهای اخلاقی با هدفهای اقتصادی و رفع حوایج مشترک افراد در نظامی مبنی بر فضیلت است. قلمرو شمول نظام تعاون تمام رشته‌های فعالیت اقتصادی جامعه است و استقرار آن با تشکیل و توسعه تدریجی شرکت‌های تعاونی، بوسیله گروهها و افرادی که احساس احتیاج به این

که از میان عوامل مختلف درون سازمانی مؤثر بر بهره‌وری، عامل غالب انسان است که بر اساس امکانات، مهارت‌ها، دانش و نگرش در هر مرحله‌ای می‌تواند عوامل دیگر را تغییر دهد و در جهت افزایش بهره‌وری بکار گیرد. به تعبیر دیگر سایر منابع تنها وقتی مورد استفاده هوشمندانه و مسئولانه اعضای سازمان (نیروی انسانی اعم از مدیران و کارکنان) قرار گیرند، ماهیت بهره‌وری ظاهر می‌گردد. عمده بررسیها و مطالعات در رابطه با عوامل مؤثر در رشد اقتصادی نیز تأکید بر بهره‌وری نیروی انسانی و راههای ارتقاء آن دارد.

صاحب‌نظران در امر بهره‌وری معتقدند بهره‌وری ملی، در واقع کارآئی کل اقتصاد که از اهداف مهم هر جامعه بشمار می‌رود، ارتقاء نمی‌یابد مگر اینکه هر یک از بخش‌های مختلف اقتصادی از بهره‌وری لازم و مطلوب برخوردار باشند. ارتقاء بهره‌وری بخشی نیز در پرتو بهره‌وری سازمانهای تشکیل‌دهنده آن بخش است که به اختصار بهره‌وری سازمانی یعنی استفاده بهینه از منابع و امکانات موجود به منظور تولید کالا و یا خدمت، گویند.

در اینجا به بررسی نقش اصول تعاون در ارتقاء بهره‌وری سازمانی پرداخته می‌شود.

الف - عضویت اختیاری و آزاد

نخستین شرط همکاری موفقیت‌آمیز در یک اجتماع و یک گروه کاری داشتن هدف مشترکی است که مطلوب و خواسته تمام اعضای گروه باشد. داشتن هدف و احتیاج مشترک خود اولین و مهمترین عامل هماهنگی و نزدیکی گروهی است.

اساس نهضت تعاونی، حس معاضدت و همراهی فطری و قدیمی است که در توده مردم وجود دارد و شرکت تعاونی اجتماع افرادی است که آگاهانه و مصمم و بطور

اعضای تعاونیها با آزادی کامل و بهره‌مند بودن از تساوی حق رای، راه و روش اداره مؤسسه‌ای را که خود تشکیل‌دهنده آنند، تعیین می‌نمایند. عبارت دیگر از آنجا که در نظام تعاون بدون توجه به میزان سرمایه و سهام و سایر امکانات اجتماعی، هر عضو تنها دارای یک رأی می‌باشد، بنابراین کلیه اعضا امکان اظهارنظر و بیان عقیده در اتخاذ تصمیم و تعیین سرنوشت واحد تعاونی خویش دارند.

مقابل توأم با رد سوداگری و بهره‌کشی از فرد، نظام اقتصادی و اجتماعی خاصی را عرضه می‌دارد که در آن ارزشهای اخلاقی با هدفهای اقتصادی، ترکیب مطلوب و ایده‌آلی را فراهم آورده است. در این نظام به انسان و آزادی او احترام گذارده می‌شود، و در نتیجه استعدادهای انسانی مجالی برای بروز و ظهور می‌یابد.

امنیت شغلی از دیگر انگیزه‌های خدمت و کار است. امروزه ثابت شده است که اگر امنیت شغلی موجود نباشد افراد به محض یافتن محیط مناسبتر اقدام به تغییر محیط کار و حتی تغییر شغل می‌نمایند. عضویت آزاد و داوطلبانه اعضا در شرکت‌های تعاونی در راستای ایجاد امنیت شغلی آنهاست زیرا آنها با عضویت در تعاونی می‌توانند مادامیکه مسئولیت‌های ناشی از

داوطلبانه برای نیل به هدف مشترک دست همکاری و کمک متقابل به یکدیگر می‌دهند. اعضاء یک شرکت تعاونی معمولاً از طبقه اجتماعی همسانی هستند که بطور داوطلبانه گرد هم آمده‌اند، از این رو روحیه همکاری و اشتراک مساعی بیشتری دارند. مردان و زنان عضو شرکت تعاونی که از روی میل و اراده با یکدیگر متحد شده‌اند، همگی به دارا بودن یک نفع مشترک پی برده، و هر یک در برابر دیگری خود را مکلف میدانند که در پیشبرد مقاصد شرکت کوشش نماید. آنها برای بالا بردن سطح زندگی خانواده خویش، برای ارزنده کردن کار خویش، و برای تأمین آتیه خود، کوشش دسته‌جمعی را جانشین تلاشهای فردی نموده‌اند. این همکاری و مشارکت ارادی و کمک

عضویت را بپذیرند، و تصمیم به قبول عضویت نیز با درک محاسن اقتصادی تعاونی انجام گرفته باشد، در تعاونی کار کنند.

نظام تعاون به این مسئله معتقد است که تا انسان در پذیرش و یا رد مسئله‌ای دارای اختیار و انتخاب نباشد، نمی‌توان او را برای نتایج آن مسئله مسئول دانست، زیرا مسئولیت ناشی از اختیار و انتخاب است و این غیرعقلانی است که ما انسان را در پذیرش امری مجبور دانسته و اراده را از او سلب کنیم و سپس وی را مسئول هم بدانیم. بنابراین مسئولیت به دنبال اختیار و انتخاب می‌آید و تا انسان خود را در مقابل امری مسئول نداند، آن طور که شایسته و بایسته است انجام وظیفه نمی‌کند این است که در تعاون اصل آزادی و اختیار گنجانده شده تا از طریق عضو تعاونی در مقابل شرکت اجتماعی احساس مسئولیت نموده و در قبال سرنوشت آن بی‌اعتنا نماند. مزیت عضویت آزاد این است که فرد احساس می‌کند که برای اداره و نیل به هدفهای تعاونی خود منفرداً دارای مسئولیت است و متعاقب آن داشتن حق رای مساوی نیز تضمین قابل اعتمادی بر اداره یک واحد تعاونی با اصول دمکراتیک است.

قبول بار مسئولیت ناشی از عضویت در تعاونیها و تعهد وظایف مادی، اخلاقی و اجتماعی، سازنده انسانهایی است که مصمم و استوار قادرند سازمانها و مؤسسات متعلق بخود را با اعتقاد و ایمان کامل اداره و سرپرستی نمایند و دست بدست یکدیگر روی پای خود بایستند.

اعضا در تعاونی همگی احساس می‌کنند پایه‌های اصلی نظامی هستند که ضامن آسایش و رفاه اجتماعی، بهبود وضع اقتصادی و پرورش فضائل انسانی است و بخاطر ثبات روزافزون آن هر یک

مسئولیتی آگاهانه و از روی اختیار و اراده پذیرفته‌اند.

احساس مسئولیت در انجام صحیح و دقیق کار که وجدان حرفه‌ای کار نامیده می‌شود نیز بعنوان یکی از ضروریات در انگیزش کارکنان و افزایش بهره‌وری تلقی می‌گردد.

گردانندگان اصلی و تعیین‌کنندگان خط‌مشی در شرکت تعاونی، از اعضای شرکت می‌باشند که برای حسن جریان امور شرکت و تقویت همکاری و همفکری در بین عموم اعضا با رعایت اصل یک عضو یک رای انتخاب می‌شوند. بنابراین چون افراد فوق از میان کسانی انتخاب شده‌اند که از ابتدا برای رفع نیازهای مشترک گرد آمده‌اند لذا ارتباط نزدیکی با یکدیگر دارند. بدین ترتیب امکان برقراری ملاقاتهای دوره‌ای بین آنها، که می‌تواند در تشریح مساعی آنان به منظور تدوین اهداف و استراتژیهای سازمان حائز اهمیت باشد، نسبت به سایر سازمانها بیشتر است.

همانطور که مشاهده می‌شود عضویت اختیاری و آزاد موجب می‌شود (۱) جاذبه لازم و علاقمندی در کارکنان نسبت به سازمان و نوع کار ایجاد شود. (۲) محیط مناسبی در جهت رشد استعدادها و خلاقیت‌ها فراهم آید. (۳) امنیت شغلی و آینده مطمئن برای کارکنان برقرار و (۴) روحیه مسئولیت‌پذیری در کارکنان ایجاد گردد، که هر یک از جمله عواملی هستند که انگیزش لازم را برای بهره‌گیری بیشتر از توان و ظرفیت کارکنان و نهایتاً افزایش بهره‌وری آنها ایجاد می‌نماید.

ب - مشارکت و کنترل دمکراتیک
اعضای تعاونیها با آزادی کامل و بهره‌مند بودن از تساوی حق رای، راه و روش اداره مؤسسه‌ای را که خود تشکیل‌دهنده‌اند، تعیین می‌نمایند. بعبارت

دیگر از آنجا که در نظام تعاون بدون توجه به میزان سرمایه و سهام و سایر امکانات اجتماعی، هر عضو تنها دارای یک رأی می‌باشد، بنابراین کلیه اعضا امکان اظهارنظر و بیان عقیده در اتخاذ تصمیم و تعیین سرنوشت واحد تعاونی خویش دارند.

هنگامیکه کنترل کار شرکت به دست تک تک اعضا آن باشد و عموم اعضاء در حق رأی و اتخاذ تصمیم نسبت به سیاست عمومی، نظارت بر کارهای شرکت از تساوی کامل و آزادی برخوردار باشند و با هدف تأمین نیاز مشترک دست همکاری بهم داده باشند و از روی اراده و اختیار قبول عضویت در شرکت را نموده باشند، از اینرو در چنین محیطی استعدادهای پرورش و خلاقیت‌ها بروز می‌نماید.

همانند اصل عضویت اختیاری و آزاد، وجود این اصل نیز در راستای ایجاد فضائی مناسب به منظور ارتقاء بهره‌وری کارکنان می‌باشد.

ج - مشارکت اقتصادی اعضا

یکی از مهمترین مشکلات کشورهای درحال توسعه، کمبود سرمایه است. در تئوریهای اقتصادی حجم پس‌انداز بستگی به درآمد دارد و از آنجائی که در این کشورها سطوح درآمد آنچنان بالا نیست، بنابراین پس‌انداز نیز در سطح نازلی قرار دارد. با گرد آمدن افراد فاقد سرمایه که به تنهایی قادر به کسب حقوق و مزایائی نیستند و از طریق جمع‌آوری و یکجا کردن سرمایه‌های کوچک آنها در قالب شرکت‌های تعاونی می‌توان به شکل و سازماندهی پس‌اندازهای هرچند کوچک مردم و در نتیجه به سرمایه‌گذاری همت و انباره سرمایه را بهبود بخشید و به این ترتیب با ایجاد سرمایه بالاتر، بهره‌وری نیروی کار نیز بهبود یافته و در نتیجه منجر به بهبود و رشد کمی تولید ناخالص

نظام تعاون به این مسئله معتقد است که تا انسان در پذیرش و یا رد مسئله‌ای دارای اختیار و انتخاب نباشد، نمی‌توان او را برای نتایج آن مسئله مسئول دانست، زیرا مسئولیت ناشی از اختیار و انتخاب است و این غیرعقلانی است که ما انسان را در پذیرش امری مجبور دانسته و اراده را از او سلب کنیم و سپس وی را مسئول هم بدانیم. بنابراین مسئولیت به دنبال اختیار و انتخاب می‌آید و تا انسان خود را در مقابل امری مسئول نداند، آن طور که شایسته و بایسته است انجام وظیفه نمی‌کند.

می‌شود این امر منجر به انجام وظیفه مؤثر و مفید اعضا از طریق علاقمندی و تأثیر عملی بر کارهای تعاونی می‌گردد و به فراهم آوردن زمینه‌های مساعد در جهت بروز و پرورش استعدادها کمک می‌نماید.

بخشی از فعالیت‌های آموزشی تعاونی در راستای تجهیز اعضا به علوم و فنون لازم، به هنگام نمودن دانش و اندوخته‌های آنان و برای همسازی و انطباق آنان با شرایط متغیر زمان و مکان می‌باشد. این بخش از آموزش، بهبود در نحوه انجام وظیفه کارکنان را در پی داشته و علاوه بر اینکه موجب کاهش در حوادث و ضایعات می‌گردد، امکان استفاده کامل از منابع واقعی و کاهش هزینه‌ها را که از مصادیق اصلی بهره‌وری می‌باشد، فراهم می‌نماید.

ز - همکاری تعاونیها با یکدیگر

به منظور برخورداری از خدماتی که دست یافتن به آنها برای هر یک از شرکت‌های تعاونی به تنهایی دور از صرفه اقتصادی و منافع جمعی است، تشکیل اتحادیه‌های تعاونی (بصورت سازمان واحدی که از تجمع چندین شرکت تعاونی که دارای عملیات مشابه و نیازهای یکسان و یا غیرمشابه باشند) در سطح محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی بعنوان یکی از اصول اساسی تعاون در نظر گرفته شده است.

این اصل بیان می‌کند که کلیه سازمانهای تعاونی بخاطر انجام صادقانه‌ترین خدماتها به اعضا و جوامع باید فعالانه و بطریق شمربخش با سایر شرکت‌های تعاونی همکاری نمایند.

بطور کلی هدف از تشکیل اتحادیه‌های تعاونی عبارت است از فراهم آوردن تسهیلات لازم در کار شرکت‌های تعاونی عضو و انجام معاملات و تأمین خدمات مورد احتیاج آنان بصورت یکجا و به قیمت ارزان و با شرایط بهتر و مناسبتر. این امر

بخشی از فعالیت‌های آموزشی تعاون جهت ترویج فرهنگ تعاونی و به منظور دستیابی به اهدافی مثل مشارکت و مداخله اعضا در اداره تعاونیها و اداره دمکراتیک (مدیریت گروهی) صورت می‌گیرد. چرا که مشارکت و مداخله فعالانه اعضا اولین شرط تشکّل و سازماندهی آنها در یک تعاونی و لازم فعالیت‌های موفقیت‌آمیز، رشد و تعالی آن می‌باشد. از این رو زمانی شرکت به هدفهای اقتصادی و اجتماعی خود خواهد رسید که اعضای آن فرصت پیشرفت را از طریق آموزش صحیح بدست آورند، مفاهیم تعاونی را بشناسند، وظیفه، هدف و روش خود را بدانند و به مشارکت تعاونی عمل نمایند. در واقع به اعضا آموزش در جهت ایجاد، توسعه و ترویج مشارکت جدی آنها در تعاونی داده

ملی و یا در واقع افزایش بهره‌وری ملی خواهد کردید.

و از آنجا که انگیزه سرمایه‌گذاری در یک شرکت تعاونی از علاقه افراد به پیوستن به دیگر اعضای شرکت بعنوان یک گروه واحد می‌باشد که عضویت در آن متضمن رفع نیازهای مبرم آنان در درمان بیکاری و همچنین تولید کار جهت آنان می‌باشد، لذا این مشارکت اقتصادی به سهولت صورت می‌گیرد.

همچنین جمع مبالغی که پس از کسر ذخیره و پرداخت سود به سهام تحت عنوان مازاد برگشتی در شرکت‌های تعاونی به هر عضو به تناسب معامله همان عضو با شرکت در پایان دوره مالی پرداخت می‌شود، در حقیقت نوعی پس‌انداز مطمئن و بدون زحمت اعضاست که می‌تواند در بهبود وضع مالی شرکت و توسعه سرمایه‌گذاری مؤثر باشد. چه از این طریق شرکت تعاونی می‌تواند بتدریج بدون نیاز به منابع خارجی که معمولاً مستلزم پرداخت بهره و مخارجی برای شرکت است از محل منابع خود به توسعه تعاونی کمک نماید.

د - آموزش

برای تعاونیها آموزش یک اصل اعتقادی بوده و در یکی از اصول هفتگانه تعاون تجسم و عینیت یافته است. آموزش در تعاونیها از دو جنبه صورت می‌گیرد، لذا اثر آن بر بهره‌وری شرکت نیز از دو بعد می‌باشد.

نهضت تعاون در کشور هندوستان، ساختار، قوانین و عملکردها

مأخذ: بولتن اقتصادی دفتر منطقه‌ای اتحادیه بین‌المللی تعاون

ترجمه: دفتر روابط عمومی و امور بین‌الملل

چشم انداز تاریخی:

طی ادوار گوناگون در کشورهای آسیائی عموماً و در هند خصوصاً، تعاون روشی برای زندگی کردن بوده است. انضباط و معیارهای خانوادگی در چارچوب تعهدات اخلاقی و فضائل اجتماعی، پایه‌های اصلی اجتماع را تشکیل میداد. و در این رهگذر پایبندی مردم به آداب و رسوم قومی و نژادی تحت سیستم اقتصاد کشاورزی به طور غیرمتمرکز برای همه افراد جامعه فرصت کار و زندگی فراهم می‌آورد.

با ظهور پدیده صنعتی شدن و متعاقب شهرنشینی، ساختار بهم فشرده و متشکل خانوادگی تا حدودی از هم گسست و واحدهای کوچک و جدا از هم خانواده پدیدار گشت. در این مقطع بود که سنتهای دیرین و جهت‌گیریهای ارزشی در زندگی مردم رنگ باخت، و رقابت سالم جای خود را به کشمکش بر سر منافع شخصی داد. قوانین و مقررات دولتی هم که جایگزین اصول اخلاقی جامعه شده بودند، قدرت اجرایی خود را رفته‌رفته از دست دادند و از این رهگذر زیانهای فراوان متحمل شدند. پیشرفتهای علمی و تکنولوژیکی نه تنها نابرابریها و فواصل موجود در روابط اجتماعی را گسترش داد، بلکه بصورت عوامل فعالی جهت بی‌ثباتی و ویرانی ساختارهای اجتماعی خود را نمایان ساختند.

«علیرغم چنین پیشینه‌ای، تجربیات و دستاوردهای اصیل نهضت تعاون، اگرچه نسبتاً کم هستند، معذالک بارقه‌های امید را جهت برپائی نظامی مبتنی بر قانون و مساوات حتی تحت شرایط نوین، نمایان می‌سازد».

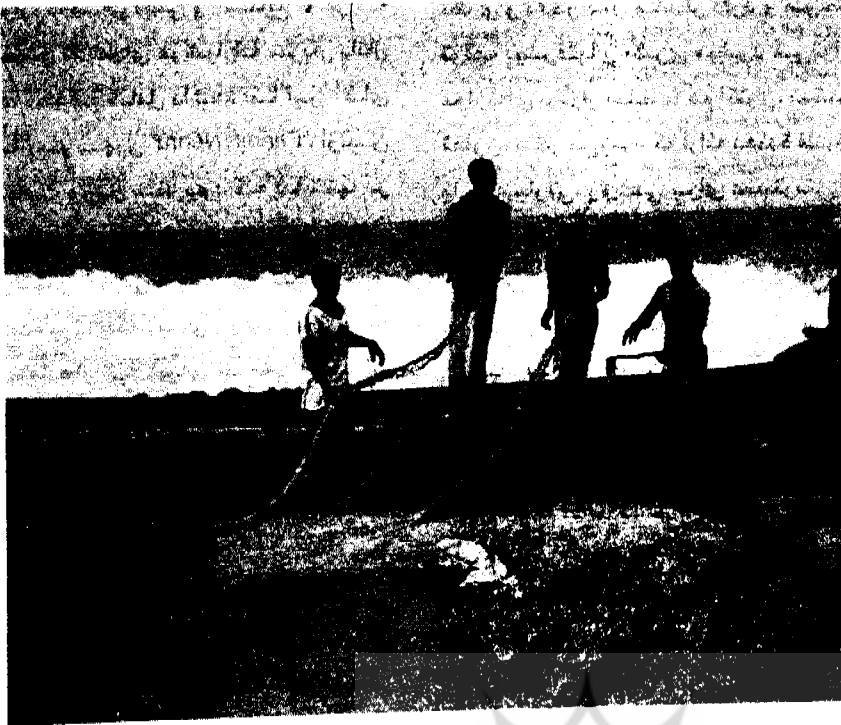
ساختار فعلی تعاون که اغلب از آن بعنوان «نهضت تعاون» نامبرده میشود، ریشه در غرب دارد. این پدیده بعنوان یک نهضت داوطلبانه به منصفه ظهور رسید. طبق اظهارات «دکتر ام - بسونا Dr.M.Bonow» در آن ایام دولت ترجیح میداد که همانند یک «پاسدار شب» عمل نماید و مفهوم «امنیت اجتماعی» که از سوی اغلب کشورهای غربی عنوان میگردد، بویژه پس از دوران جنگ جهانی دوم از اقتدار لازم برخوردار نبود. مردم در خصوص حل مشکلاتشان چشم‌امیدی به دولت نداشتند، لذا اندیشه تعاون به مفهوم کمک به یکدیگر به گرمی و با شور و نشاط فراوان مورد استقبال قرار گرفت. مردم نه تنها جهت گسترش و بهبود اوضاع اقتصادی‌شان بلکه با انگیزه ایجاد جامعه‌ای که استثمار نتواند در آن ریشه‌ای عمیق بیابد، با یکدیگر همراه و همگام شدند، باین ترتیب، زمانی که ۲۸ بافنده اهل «تودلین Toadlane»، مشهور به «پیشگامان راه‌جدیل» در پانزدهم آگوست ۱۸۴۲ در بریتانیا در یک انجمن تعاونی گرد یکدیگر جمع شدند، نه تنها برای خویش که برای کل اجتماع بویژه ستمدیدگان جهان، دارای

طرح و ایده‌های جدیدی بودند. آنها خواهان جامعه‌ای به دور از استثمار بودند که در آن مردم بتوانند علیه نابرابریها با یکدیگر منبجم و متحد شوند.

دوران پیش از استقلال

در هند، برعکس دیگر جوامع، نهضت تعاون نه از سوی مردم، که توسط حکومت استعماری وقت، پی‌ریزی گردید. فی الواقع، هرگونه حرکتی از سوی مردم در جهت اتحاد و همبستگی از دیدگاه سیاسی، با بدگمانی نگریسته و بلافاصله توسط حکومت سرکوب میگردد.

همانگونه که «پروفسور دکتر گادگیل D.R. Gadgil» اظهار مینماید: در جوامع تحت سلطه رژیمهای استعماری، هرگونه حرکتی در ارتباط با فعالیتهای تعاونی، تقریباً در همه جا بطور یکسان، توسط حکومت و کارگزارانش آغاز میگردد. در این مورد دلیل خاصی وجود داشت و آن این بود که اساساً عملکرد خود رژیمهای استعماری، در حد وسیعی منجر به پائین نگه‌داشتن رشد جامعه و جلوگیری از فعالیتهای رهبران واقعی در جوامع وابسته میگردد. نیاز به حفظ و حراست از یک رژیم بیگانه لزوماً منجر به دلسرد کردن مردم جهت انجام یک قیام همه جانبه و فراگیر و در حقیقت جلوگیری از هرگونه فعالیت خود جوش در بین جوامع تحت سلطه میشود، چرا که این قبیل تحرکات میتواند اشتیاق مردم در ایجاد تحولات

بزرگتر در رژیمهای استعماری را افزایش دهد. باین ترتیب، نهضت تعاون در هند از سوی انگلیسی‌هایی که مایل به کمک به کشاورزان خرده پا جهت رفع نیازمندیهای اعتباری آنها بودند، شکل گرفت که البته تقلیدی بود از الگوی آلمانی «رایف آیزن Ralffelsen». تعاونیهای اولیه، شرکتهای تعاونی اعتبار کوچک با مسئولیت نامحدود اعضاء در زمینه بدهیهای مشترکشان بودند. بنابراین، نهضت تعاون در هند، در آغاز راه، از بینش و انگیزه‌های مردمی الهام نگرفته بود، اما بعنوان ابزاری در دست حکومت جهت ارائه کمک و ایجاد شور و اشتیاق در مردم، در عین حال که کاملاً مراقب فعالیتهای آنان بود، مبدل گردید.

قانون تعاون

اولین قانون تعاون در هند در سال ۱۹۰۲ مورد اجرا گذاشته شد. این قانون تحت عنوان «قانون شرکتهای تعاونی مصوب ۱۹۰۲» شناخته گردید. این قانون در ابتدا صرفاً جهت سازماندهی شرکتهای اعتباری مورد تصویب قرار گرفت. از آنجا که این قانون در خصوص انطباق با نهضت فراگیر تعاون ناکافی تشخیص داده شد، در سال ۱۹۱۲ قانون جدیدی مورد تصویب قرار گرفت که متعاقباً در بسیاری از کشورهای آسیای جنوب شرقی یک الگوی مناسب مورد بهره‌برداری واقع شد. تغییرات عمده‌ای که در قانون جدید نسبت به قانون قبلی بوجود آمد بشرح ذیل است:

الف: قانون مصوب ۱۹۰۲ تنها دربرگیرنده فعالیتهای تعاونی در شرکتهای اعتباری نخستین بود اما قانون جدید ثبت شرکتهای تعاونی غیراعتباری را نیز امکان‌پذیر میساخت به‌نحوی که تضمین‌کننده پیشرفتهای همه‌جانبه نهضت تعاون میشدند.

ب: قانونی قدیمی، طبقه‌بندی شرکتهای

پاکستان) مجموعاً ۱۳۹۰۰۰ شرکت تعاونی با تعداد اعضائی معادل ۹۱ «لاک» و سرمایه کاری معادل ۵۶ (C*) روپیه فعالیت داشتند.

تعهدات سیاسی بعد از استقلال

پس از رسیدن به استقلال، رهبران ملی شدیداً هوادار یک نهضت قوی تعاون بعنوان یک داروی مؤثر مردمی جهت تغییر ساختار و ماهیت اقتصاد روستائی شده بودند. حزب کنگره که در آن زمان تنها حزب سیاسی مردمی (فراگیر) تلقی میگردد و از جمله رهبرانش مانند «ماهاتما گاندی Mahatma Gandhi»، «پاندیت نهرو Pandit Nehru» و «سردار پاتال Sardar Patel»، معتقد بودند که نهضت تعاون بطور بالقوه فرصتی همه‌جانبه برای توسعه روستائی در هند به‌ارمغان می‌آورد. و این امر با تعهد عملی مربوط به ایجاد یک فضای اقتصادی بر مبنای

تعاونی را در قالب روستائی و شهری مدنظر داشت، درحالیکه در قانون جدید تعهدات شرکتهای بلحاظ محدودیت و یا عدم محدودیت مسئولیتهای، مبنای طبقه‌بندی شرکتهای تعاونی قرار گرفت.

ج: قانون سابق در خصوص توزیع سودهای متعلق به اعضا سکوت اختیار میکرد. ولی بموجب مندرجات قانون جدید نهضت تعاون در هندوستان فراگیر و موفق تلقی نمی‌گردید مگر آنکه حقوق قانونی سرمایه‌گذاران در ارتباط با دریافت سود معقول مورد شناسائی قانون مصوب قرار گیرد.

د: بموجب قانون جدید امکان ثبت اتحادیه‌های مرکزی فراهم گردیده است.

بموجب قانون تعاون، هر ایالت و استانی قانون تعاون خاص خود را خواهد داشت که بطور کلی بر مبنای قانون مصوب سال ۱۹۱۲ تنظیم و بمورد اجرا گذارده میشد. در سال ۱۹۲۷، هند (بدون در نظر گرفتن

مشارکت مردم در تشکیل تعاونیهای فرآورده‌های لبنی و صنایع شیر که ماحصل تلاشهای هوشیارانه سردار پاتال بود، مطابقت کامل داشت. اما این آقای «پاندیت نهرو "Pandit Nehru"، اولین نخست وزیر هند بود که نه تنها در خصوص جنبش‌های مردمی نظیر شرکتهای تعاونی به یک باور عمیق و جدی رسیده بود، بلکه دیدی روشن در زمینه استفاده از تلاشهای جمعی در قالب تعاونی‌ها در هندوستان بعنوان محرکه‌های پرقدرت جهت توسعه اقتصادی اجتماعی را بخود اختصاص داده بود.

وی همچنین، شرکتهای تعاونی، Panchayats، و مدارس را بعنوان سه رکن اصلی دموکراسی در جامعه هند مدنظر قرار میداد. او معتقد بود شما نمی‌توانید پارلمانی داشته باشید بدون پایه‌های قدرتمندی که در هند امروز بتواند بطور یکسان روستاها و شهرها و سایر جاها را از فرسایش و فروریزی محافظت نماید. او بارها و بارها، دیدگاه خویش را در نقش آینده تعاونیها در ضمن پارلمان و بعنوان سیاست رسمی و از طریق تریبونهای عمومی، متمرکز میساخت و به اطلاع مردم می‌رساند.

در خلال سخنرانی در سومین کنگره تعاونی در هند، که در آوریل ۱۹۵۸ برگزار گردید، آقای «پت نهرو Pet Nehru» بتفصیل زمینه‌های مربوط به تصمیمات (ای - آی - سی - سی) جهت انطباق تعاونیهای مشترک المنافع بعنوان یکی از اهداف مورد نظر را توضیح داد او گفت: اما اگر ما برای آزادیهای فردی ارزشی قائلیم، همانطور که بسیاری از ما واقعاً اینچنین هستیم و عمل می‌کنیم، آیا ما واقعاً همانهایی هستیم که معتقد هستیم بین نگهداری آن فرد - بعنوان یک فرد آزاد و در عین حال نجات وی از گیره‌هاییکه (موانعی که) در یک جامعه‌ای که جدأ و

براستی آزادی فردی را صرفاً از دیدگاه نظری و نه در عمل مدنظر دارد و موجب توقف پیشرفت‌های بشری میشود می‌توان موازنه‌ای برقرار ساخت؟ هم اکنون، نهضت تعاون، بنظر می‌رسد که ارائه دهنده فلسفه یا به عبارتی، روشی برای دسترسی و تقرب مبتنی بر هدف چنین مقصود اجتماعی بدون نقض و شکستن بیش از حد حرمت آزادی افراد میباشد.

بنابراین، طبیعی است که بسیاری از ما جذب چنین ایده‌آلی شده باشیم. سالها پیش، یعنی میبایست به حدود ربع قرن گذشته و یا بیش از آن فکر کنم، سازمان ملی بزرگ ما، یعنی «کنگره ملی هند» ایده یک تعاونی مشترک المنافع را بعنوان یک هدف ملی مورد پذیرش قرار داد.

در نوامبر ۱۹۶۰، زمان برگزاری سمینار اتحادیه بین‌المللی تعاون CA تحت عنوان «رهبری تعاونیها در منطقه جنوب شرقی آسیا، آقای «پت نهرو PT. Nehru» خطاب به حاضرین اظهار داشت، به اعتقاد من در حال حاضر، ایده گسترش، این نهضت تعاون گام به گام نیست، بلکه من مستمراً نهضت پیش رو را مدنظر دارم، همانگونه که تا کنون اتفاق افتاده است. دیدگاه من در حقیقت متحول کردن هند توسط نهضت تعاون و یا فراتر از آن استفاده از تعاون برای ایجاد فعالیتهای اساسی، در همه روستاها همانند بسیاری از جاهای دیگر و سرانجام بکارگیری نهضت تعاون در جهت‌دهی افکار ترقیخواهانه مشترک و عمومی در هند است. باین ترتیب، تعاونیها در هند آزاد، صرفاً بعنوان بنگاههایی جهت ارائه و تأمین اعتبارات مورد نیاز، مواد خام و یا حتی بازاریابی تولیدات یا ایجاد فرصتهای شغلی برای برخی هنرمندان (صنعتگران) و یا کارگران، مطرح نیستند بلکه در این دیدگاه تعاون در واقع بعنوان روشی برای نحوه زندگی مردم، ایجاد دموکراسی اقتصادی، و برقراری زمینه آموزشی -

دموکراسی سیاسی، به تصویر کشیده شده است.

همزمان با تعهد رهبری سیاسی پس از استقلال به فلسفه تعاون، دولت هند نیز در طرح پنجساله خویش حمایت کامل خود را از تعاون اعلام نمود و براساس توصیه انجام شده در گزارش تحقیق تعاونیهای اعتبار روستائی، مشاغل ویژه‌ای را برای توسعه تعاون با الویت - کمکهای مالی آزاد، در نظر گرفت. دولت از طریق کمک به سرمایه تعاونیها، عملاً بصورت شریک نهضت تعاون درآمد.

اما از آنجا که شروع سازماندهی تعاونیها از جانب دولت، بنگاهها و نهادهای توسعه صورت می‌گرفت تا از سوی مردم، لذا ساختار اصلی و بدنه نهضت به اشخاص نیرومند و وظیفه‌شناس نیازمند گردید.

در واقع مردم به تعاونیها بیشتر بعنوان بنگاههای دولتی مینگریستند تا نهادهای مردمی زائیده اراده خویش.

استراتژی

اساس فعالیتهای عمده تعاونیها در دوران بعد از استقلال بر محور حمایتیهای همه جانبه از تولیدات کشاورزی و از طریق تأمین اعتبارات مالی مورد نیاز، کیفیت بذر و نحوه کشت، کودهای شیمیائی، ماشین‌آلات کشاورزی و غیره، همچنین فراهم آوردن تسهیلات و خدمات پس از برداشت محصول و ارائه آنها به جامعه کشاورزی، استوار گردید.

باین ترتیب، عصاره استراتژی، برگرفته از روشی کاملاً جامع برای تقویت اقتصاد - کشاورزی - نزدیکی هر چه بیشتر تکنولوژی به کشاورزان و تجدید حیات تعاونیها در راستای خدمت به منافع زارعین، مصرف‌کنندگان و همچنین افزایش درآمدهای ارزی میباشد.

بنگاههای ترویج

بنگاههای توسعه و ترویج که در سطح

مرکزی مشغول فعالیت هستند، عبارتند از: شرکت ملی توسعه تعاون (NCDC)، اتحادیه تعاون ملی هند (NCUI)، فدراسیون ملی تعاونیهای بازاریاب کشاورزی ملی (NAFED) و بانک ملی کشاورزی و توسعه روستایی (NABARD).

الف: شرکت توسعه تعاون ملی:

دولت هند، شرکت توسعه تعاون ملی را در سال ۱۹۶۳ تأسیس نموده این تشکیلات ضرورتاً سازمانی است برای توسعه و ترویج و مسئولیت عمده آن عبارتست از برنامه ریزیهای کلان در سطح کشور و از طریق تعاونیها در ارتباط با امر بازاریابی، صنایع تبدیلی، انبار و ذخیره سازی تسهیلات و نیازمندیهای بخش کشاورزی و ارائه آنها به کشاورزان حسب نیاز آنها. از دیگر وظایف شرکت مذکور، ارتقاء سطح کیفی و کتی تعاون در بکارگیری و افزایش قدرت اجرایی بخشهای صنعتی از قبیل شیلات و پرورش طیور، شرکتهای تعاونی عشایری، تعاونیهای صنوف تولیدی و صنایع بافندگی دستی را میتوان برشمرد. همچنین شرکت ملی توسعه تعاون (NCDC) از طریق هشت واحد طرح و برنامه فعال در هفت ناحیه از کشور، با استفاده از توانائیها و تجارب کادر - مشاورین فنی خویش در زمینههای متنوع به ارائه خدمات فنی و کمکهای مشورتی به مؤسسات تعاونی کوناگون می‌پردازد.

(NCDC) همچنین، کمکهای مالی خود را بصورت وام و یارانه در اختیار دولتهای محلی قرار میدهد تا آنها نیز بنوبه خود این قبیل کمکها را در راستای حمایتهای مالی از برنامه‌های تعاونی در مناطق مربوط به خویش مورد استفاده قرار دهند. بعنوان مثال طی سالهای ۸۹-۱۹۸۸، این شرکت کمکی معادل ۲۰۵۶۵ کروور روپیه را برای اجرای این برنامه‌ها اختصاص داد. از آغاز فعالیت شرکت مورد بحث تاکنون، میزان

ناخالص این کمکها بالغ بر ۴۸۹/۸۰ کروور روپیه گردیده است و تقریباً یک چهارم کمکهای ناخالص ارائه شده به تعاونیهای در حال توسعه، و کمتر توسعه یافته و نیز برنامه‌های مربوط به بخشهای ضعیف‌تر کشور، توسط همین شرکت انجام شده است.

ب: اتحادیه ملی تعاونیهای هند

اتحادیه ملی تعاونیهای هند (NCUI) بطور کلی بنگاهی است هماهنگ‌کننده امور مربوط به تکمیل، نظارت و انجام امور مربوط به برنامه‌های آموزشی تعاونیهای مختلف و نیز برنامه‌های بهبود مدیریت، جهت عضویت تعلیم دیده و آگاهانه و همراه با مدیریتی مسئول و پاسخگو.

این برنامه‌ها عمدتاً برای اعضاء اعم از اعضاء فعلی و بالقوه (آتی)، مسئولین اجرایی شرکتهای تعاونی و از طریق ۷۰۰ واحد آموزشی و ۲۳ ایالت در کشور، به مرحله اجرا گذارده میشود. علاوه بر اینها، آموزش تعاون برای بانوان هم در پانزده ایالت کشور در حال انجام میباشد. برنامه‌های تعاونی برای جوانان هم، بعنوان بخشی از یک برنامه آموزشی پیشرو، در ۱۴ ایالت، اجرا میگردد.

همچنین انجام ۱۴ طرح تقویت برنامه‌های آموزشی در تعاونیهای مناطق در حال توسعه من جمله: آسام، بهار، هیمچال پرادش، جی وکی، مانی‌پور، اوریسا، راجستان و بنگال غربی، در دست اجرا میباشد.

همچنین اداره امور «مرکز ملی آموزش تعاون» با هدف بهبود و توسعه برنامه‌های مدیریت، نحوه اداره کارگاهها و نیز گسترش کیفی دوره‌های مشخص جهت دار برای مربیان در کنار برگزاری تعلیمات ویژه آموزش تعاون برای استادکاران را بر عهده دارد.

سایر فعالیتهای مهم و قابل ذکر

اتحادیه ملی تعاونی هند مواردی چون برنامه‌های توسعه سراسری روستایی به صورت انتخاب روستاها توسط تعاونیها، همکاری تعاونیها با «برنامه رفاه خانواده» انتشار مطبوعات تعاونی، تبلیغات، روابط بین‌الملل، سازماندهی همایشها، کارگاهها و غیره را شامل می‌شود.

در این مبحث به تفصیل در مورد اتحادیه ملی تعاونی هند (NCUI)، فدراسیون ملی تعاونی بازاریاب کشاورزی (NAFED) و بانک ملی کشاورزی و توسعه روستایی (NABARD) مطالبی بیان شده است.

اتحادیه‌های تعاونی در سطح ملی با این دیدگاه بوجود آمدند که سرعت بخشیدن به آهنگ توسعه تعاون در سطوح و جهات مختلف امری ضروری است اتحادیه‌ها در سطح دولتی و انواع مختلف تعاونی خود، اعضاء این فدراسیونهای حرفه‌ای به شمار رفته و در زمینه‌های گوناگون فعالیت دارند. در همین راستا، چهارده فدراسیون تعاونی در سطح ملی تشکیل شدند تا فعالیتهای تعاونی در سطوح و بخشهای مربوطه را ترویج، هماهنگ و حمایت نمایند.

عملکرد

در حال حاضر، نهضت تعاون هند، بزرگترین نهضت در نوع خود در جهان می‌باشد که قریب به ۳۴۸۰۰۰ شرکت را تحت پوشش قرار داده است.

تعاونیها در بخشهای مهم و زیربنایی اقتصاد همچون کشاورزی، صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی، لبنیات، الیاف و منسوجات، کسودهای شیمیایی و خانه‌سازی به توسعه زیرساختها دست زده‌اند. فعالیت این بخشها عبارتست از گشایش اعتبار، بازاریابی، صنایع تبدیلی، انبارداری و توزیع عمومی.

در ادامه مروری کوتاه از عملکرد اینگونه تعاونیها آمده است:

الف) تعاونی اعتبار

این تعاونیها بیش از ۲۷ درصد کل اعتبار معمول بخش کشاورزی را تأمین می‌کنند. اعتبار کشاورزی پرداخت شده از سوی تعاونیها از ۲۴ کرور روپیه در سالهای ۵۱-۱۹۵۰ با افزایش بیش از ۳/۵۲۵ کرور روپیه به عنوان اعتبارات کوتاه و میان‌مدت، و ۶/۹۷۴ کرور روپیه به عنوان اعتبارات سرمایه‌گذاری بلندمدت طی سالهای ۸۹-۱۹۸۸ بالغ شد.

ب) تعاونی بازاریاب

ساختار این تعاونیها بسیار خوش بافت بوده و هرگونه اقدامات بازاریابی را در کشور تحت پوشش می‌گیرد. در سراسر کشور ۲۶۳۶ شرکت بازاریاب اولیه چندمنظوره و ۳۲۹۰ شرکت بازاریاب کالاهای خاص وجود دارد. این شرکت‌های بازاریاب در زمینه دانه‌های روغنی، پنبه، میوه و سایر محصولات زراعی فعال می‌باشند. علاوه بر این موارد، ۱۵۷ شرکت تعاونی ناحیه‌ای / مرکزی، ۲۹ اتحادیه تعاونیهای دولتی بازاریاب چندمنظوره، ۱۶ اتحادیه بازاریاب کالاهای خاص در سطح دولتی (از جمله کمپکو)، یک اتحادیه بین‌الدول، و یک اتحادیه ملی تعاونی بازاریاب کشاورزی (NAFED) در سطح ملی وجود دارد. در ۱۰ ایالت که از نظر جمعیت قومی متراکم می‌باشند، شرکت‌های بزرگ چندمنظوره (LAMPS) در سطح اولیه امور بازاریابی محصولات کوچک جنگلی را برعهده دارند و در سطح کشور این وظیفه بر دوش شرکت‌های سهامی / اتحادیه توسعه تعاونیهای محلی می‌باشد. در سطح ملی، اتحادیه توسعه تعاونیهای بازاریاب محلی هند (TRIFED)، حمایت‌های لازم را از تعاونیها محلی بعمل می‌آورد.

تعاونیهای بازاریاب، علی‌رغم رکود فعالیت‌های طی سالهای ۸۸-۱۹۸۷ که از وقوع خشکسالی در کشور ناشی می‌شد، در

سالهای ۸۹-۱۹۸۸ عقب ماندگی خود را تا حد قابل توجهی جبران کرده و عملکرد آنان رو به بهبود گذارد. ارزش تجاری این تعاونیها برای بازاریابی محصولات کشاورزی تعاونیها طی سالهای ۸۹-۱۹۸۸ با کسر هزینه‌ها، مبلغ ۵/۴۱۶ کرور روپیه در مقایسه با ۳/۹۰۲ کرور روپیه سال قبل از آن گزارش شده است. این تعاونیها حتی توان بالا بردن ارزش تجاری خود تا میزان ۵/۵۳۰ کرور روپیه را در سالهای ۹۰-۱۹۸۹ داشتند. این نکته نیز قابل ذکر است که تعاونیها اخیراً تهیه ۲۱/۵٪ گندم، ۱۸/۶٪ پنبه و ۳۲٪ الیاف کف را در سطح ملی گزارش کرده‌اند.

ج) حمایت از قیمت‌ها / میانجیگری در سیستم بازار

اتحادیه ملی تعاونیهای بازاریاب کشاورزی (NAFED)، بالاترین مرجع حامی بازاریابی مؤثر برای کشاورزان است که طرح حمایت از قیمت‌ها را برای اقلامی چون دانه‌های روغنی و حبوبات به مورد اجرا می‌گذارد. این اتحادیه به یمن شرایط آب و هوایی مناسب برای کشاورزان و به تبع آن، افزایش محصول کشاورزی، طبق قیمت‌های اعلام شده طی سالهای ۸۹-۱۹۸۸ وارد میدان خرید انواع حبوبات شد. اتحادیه بر اساس طرح مصوب میانجیگری در بازار، در طول فصل پر رونق بازار در سال ۱۹۸۹، بالغ بر ۸۵۵۹ تن سیب‌زمینی را خریداری نمود. در ایالت‌های ماهاراشترا و گجرات اتحادیه اقدام به خرید نزدیک به ۳۹/۲۸۰ تن پیاز طی سال ۱۹۸۹ نمود تا کشاورزان را از فروش همراه با ضرر و زیان نجات دهند.

د) صادرات و واردات

تعاونیها در حدی محدود، امر صادرات و واردات در کشور را در دست دارند. برای نمونه، اتحادیه ملی تعاونی بازاریاب

کشاورزی به عنوان کانال ارتباطی عمل کرده و در سالهای ۸۹-۱۹۸۸ نزدیک به ۲۲ لک تن پیاز (به ارزش ۶۵/۵ کرور روپیه) و مقادیری میوه تازه و سبزیجات صادر نمود. اتحادیه بازاریاب همچنین میوه تازه به ارزش ۲/۵ کرور روپیه به کشور وارد نمود. در مورد الیاف پنبه، حدود ۳۵ کارخانه ریسندگی تعاونی، نزدیک به ۱۲۱ لک کیلوگرم (به ارزش ۵/۵ کرور روپیه) طی سالهای ۸۹-۱۹۸۸ صادر نمودند.

ه) صنایع تبدیلی

تبدیل محصولات کشاورزی یکی از وظایف فرعی و در عین حال ضروری در حیطه عملکرد بازاریابی تعاونیهاست. در اثر تلاش مستمر، کل تعداد صنایع تعاونی تبدیلی محصولات کشاورزی از ۳۲۶ مورد طی سالهای ۶۲-۱۹۶۲ به ۲۴۲۲ در سالهای ۸۹-۱۹۸۸ رسید. از این تعداد، ۱۳۸۵ واحد از شرکت ملی سهامی توسعه تعاون با اهدا ۵۶۸/۷۸ کرور روپیه همیاری نمود. از جمله تعاونیهای برجسته در بین تعاونیهای فعال در زمینه صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی می‌توان به این موارد اشاره نمود: کارخانه‌های شکر، کارگاه‌های ریسندگی، کارخانه‌های برنج، کارخانه‌های دال (نوعی باقلا)، کارخانه‌های پنبه پاکتی و روغن کشتی، کارخانه‌های روغن، واحدهای دوک‌سازی از الیاف کف و واحدهای فرآوری میوه و سبزیجات. در زیر مثالهایی از این دست تعاونیها آمده است:

۱) شکر: یکی از رقبای سرسخت صنایع تبدیلی محصولات کشاورزی در کشور، تعاونیهای تولید شکر می‌باشد. تعداد ۲۱۱ کارخانه تعاونی شکر با بیش از ۱۸ لک کشاورز عضو در هند فعالیت دارند. طی سالهای ۵۶-۱۹۵۵، این کارخانه‌ها چیزی کمتر از یک درصد تولید داخلی شکر را برعهده داشتند. اما در سالهای ۸۸-۱۹۸۷

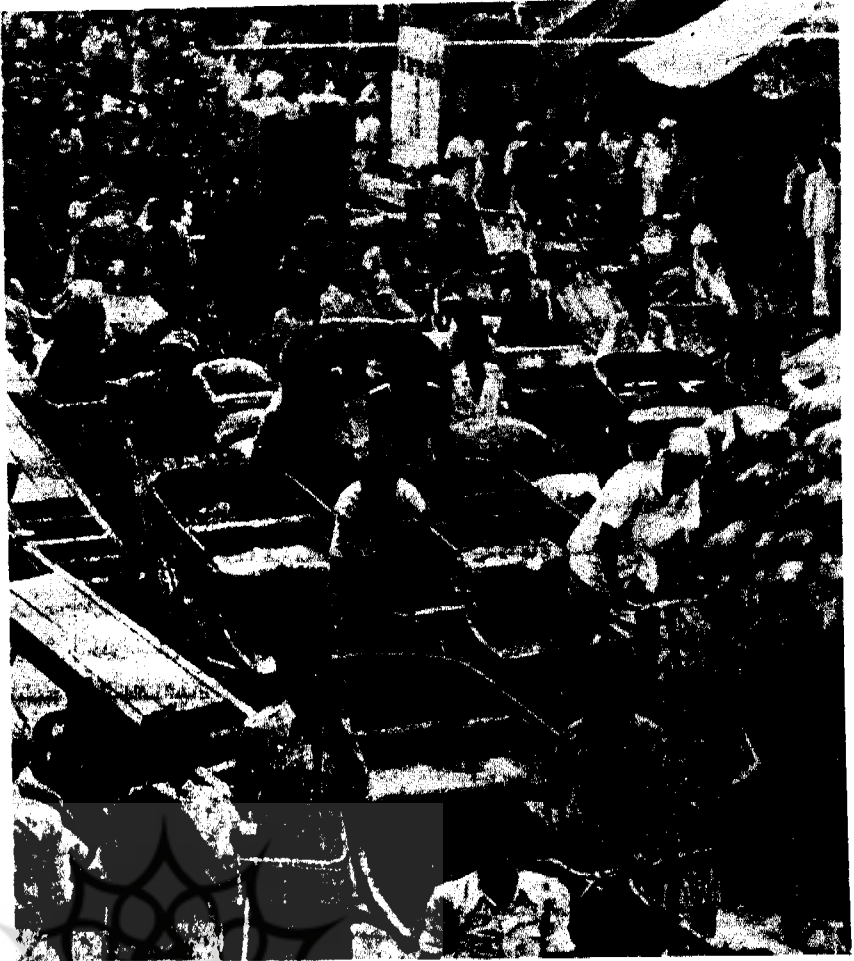
طرح‌ها، فعالیت‌هایی چون پنبه‌پاک‌نی، روغن‌کشی و ریسندگی بطور کامل در نظر گرفته شده است.

۴) ریسندگی دستی: بیش از ۳۰ لک کارگاه دستی ریسندگی در کشور وجود دارد که از این تعداد حدود ۱۶ لک و به عبارتی نزدیک به ۵۸ درصد در گروه‌های تعاونی فعالیت دارند. تعداد ۱۸/۱۲۷ تعاونی بافندگان با رقم عضویت ۲۱/۵ لک در هند مشغول کار می‌باشند. این تعداد ۳۰ درصد تولید پارچه کشور را برعهده دارد.

۵) ماشین آلات کارخانه شکر: شرکت تعاونی ملی مهندسی سنگین با مسئولیت محدود (NHEC) زیر نظر شرکت سهامی توسعه تعاونی ملی سرمایه‌گذاری و برای ساخت ماشین آلات مورد نیاز کارخانه‌های استخراج شکر تجهیز شد. با راه‌اندازی این شرکت تعاونی از افزایش قیمت اینگونه ماشین‌آلات ممانعت بعمل آمد. شرکت، کار خود را به سایر زمینه‌ها نیز بسط و گسترش داد و میزان بازگشت سرمایه برای یک دوره ۱۲ ماهه از جولای سال ۱۹۸۷ تا مارس ۱۹۸۹ حدود ۲/۴ کرور روپیه تخمین زده شده است.

۶) دانه‌های روغنی: شرکت سهامی توسعه تعاونی ملی در زمینه دانه‌های روغنی با کمک بانک جهانی و جامعه اروپا به ساخت تعدادی واحد تبدیل دانه روغنی دست زد. چهار واحد تبدیلی دانه‌های سویا با ظرفیت کل ۲/۱۰ لک تن در سال و یک واحد دیگر با ظرفیت ۳۰/۰۰۰ تن در سال تأسیس شده‌اند. علاوه بر این، سه مجتمع دانه‌های بادام زمینی و خردل، دو تصفیه‌خانه دانه‌های سویا، یک واحد پنبه دانه و دو واحد دیگر در دست احداث می‌باشند. تا پایان مارس ۱۹۸۹، تعداد ۱۳۲ واحد تبدیلی دانه‌های روغنی ساخته شده است. جدا از این تعداد، ۱۱۲ واحد دیگر نیز نصب و راه‌اندازی شدند.

۷) کودهای شیمیایی: تعاونی کشاورزان

بافندگان و تعاونی‌های آنان تأسیس می‌شود تا تولید الیاف با کیفیت و قیمت‌های مناسب تضمین شود. کارخانه‌های تعاونی ریسندگی بدین طریق فرصت‌های شغلی بسیاری را برای شماری از کارگران ماهر و غیرماهر فراهم می‌سازند.

در تاریخ ۲۱ مارس ۱۹۸۹، تعداد ۱۰۸ کارخانه تعاونی ریسندگی در خط تولید و ۱۴ کارخانه دیگر در دست احداث بود. کل تعداد کارخانه‌های دوک‌سازی در بخش تعاونی به ۲۸ لک بالغ می‌شود که ۲۰ درصد کل کارخانه‌های دوک‌سازی کشور را تشکیل می‌دهد.

تلاش پیگیر این کارخانه‌ها بالا بردن سهم خود در بازار صادرات است. علاوه بر این موارد، طرح‌های سراسری تبدیل پنبه در پنج ایالت تولیدکننده عمده پنبه برای اجرا از سوی شرکت سهامی توسعه تعاونی ملی ۲ (NCDC-III) و در راستای «طرح کشاورزی- صنعتی مورد حمایت بانک جهانی» از سر گرفته شد. در این

میزان تولید آنها به ۵۲ لک تن شکر یعنی ۵۸ درصد تولید داخلی شکر بالغ شد.

۲) لبنیات: تعاونی‌های مواد لبنی با الگوی تعاونی آنانند که در هند شناخته شده است، از طریق ماست‌بندی‌های مدرن روستایی و شهری، تولیدکنندگان اولیه این مواد را در روستاها با مصرف‌کنندگان شهری ارتباط می‌دهد. بیش از ۵۶۰۰۰ تعاونی محصولات لبنی با حدود ۶۰ لک عضو در کشور وجود دارد. این تعداد، نزدیک به ۶۸ لک لیتر شیر را در روز به دست مصرف‌کننده می‌رسانند.

۳) ریسندگی: در بخش تعاونی و برحسب نوع عضویت و اهداف اولیه، دو نوع کارخانه ریسندگی در هندوستان فعالیت دارد. کارخانه‌های کشتکاران به دست کشتکاران پنبه و تعاونی‌های آنان تأسیس شده و کشاورزان را به بازاریابی محصولات خود با قیمت‌های سودآور قادر می‌سازد، در عین حال، کارخانه‌های ریسندگی تعاونی بافندگان به دست

هند (IFFCO) که همچنان یکی از عمده تولیدکنندگان اوره در کشور است و «د.پ.ک/ن.پ.ک» با کارخانه‌های خود در کالول، فلپور، کاندلا و آئونلا طی سالهای ۸۹-۱۹۸۸ مقادیر ۱۱/۳۱ لک تن مواد مغذی خاک تولید نمودند. تعاونی کریشاک بهارتی (KRIBHCO) با ساخت کارخانه خود در حذریا و ظرفیت اسمی ۱۴/۵۰ لک تن اوره در سال حدود ۷/۶۴ لک تن کود طی سالهای ۸۹-۱۹۸۸ تولید نمود. این تعاونیها در مجموع طی سالهای ۸۹-۱۹۸۸، تولید کود خود را به میزان ۱۸/۹۵ لک تن رساندند که حدود ۲۱/۱۴ درصد کل کود بومی را تشکیل می‌دهد. ظرفیت متوسط واحدهای تعاونی کشاورزان هند (IFFCO) در مقایسه با میانگین حدود ۸۶ درصدی کل صنعت تولید کود، رقمی بیش از ۱۰۶ درصد را نشان می‌دهد. علاوه بر تولید و فروش کود، تعاونی کشاورزان هند و تعاونی کریشاک بهارتی همچنان سیر صعودی اقدامات ترویجی خود را در جهت کمک و سوددهی کشاورزان ادامه دادند. اعداد و ارقام زیر، حجم عملکرد تعاونی کشاورزان هند و تعاونی کریشاک بهارتی را از آغاز به کار آنها نشان می‌دهند:

شرکت تعاونی کشاورزان هند		تعاونی کریشاک بهارتی	
سرمایه پرداخت شده	Cr. ۲۵۷۷ روپیه	Cr. ۲۲۶۱ روپیه	روپیه
اندوخته و مانده	Cr. ۲۹۴۳ روپیه	—	—
کل تولید	۵۲۵ تن	۱۲ لک تن	—
کل فروش	Cr. ۹۳۷ روپیه	Cr. ۲۵۸۷ روپیه	—
سود خالص	Cr. ۲۰/۶ روپیه	Cr. ۸۰ روپیه	—

و) ذخیره‌سازی

یکی از وسائل ضروری برای تأمین فن آوری حمایتی مرحله پس از برداشت محصول برای کشاورزان، ایجاد توان ذخیره‌سازی و انبارداری است. ذخیره‌سازی یکی از ملزومات تعاونی کشاورزی است تا بدینوسیله منابع و

امکانات لازم را به کشاورزان انتقال داده، برای محصولات و بازده کار آنان بازاریابی شود و کالاهای مصرفی بدرستی توزیع و در اختیار مصرف‌کننده قرار گیرد. تلاشهای شرکت سهامی توسعه تعاونی ملی در این راستا ستودنی است. تا مارس ۱۹۸۹، ظرفیت ذخیره‌سازی ۱۰۹/۳۹ لک تن به انجام رسیده و حدود ۲۸۰۰۰ تعاونی اولیه کشاورزی خود دارای انبارهای کالاهای اندوخته می‌باشند. علاوه بر این، تدابیر و طرحهایی برای ایجاد توان بیشتر ذخیره‌سازی ۳/۲۵ لک تن اندیشیده شد و در سالهای ۹۰-۱۹۸۹، ساخت انبارهایی با ظرفیت ۶ لک تن به اتمام رسید. تعداد سردخانه‌های ساخته شده در بخش تعاون ۲۳۹ مورد با کل ظرفیت ۶/۷۹ لک تن در مارس ۱۹۸۹ تکمیل شد. کمکهای مالی بانک جهانی بر اساس طرح شرکت سهامی توسعه تعاونی ملی ۲ (NGDC- III) نیز برای کمک به ایجاد سردخانه‌های تعاونی در ایالت‌های مرکز کاشت سیب‌زمینی در کشور سودمند بوده است.

ز) توزیع عمومی

تعاونیها در مناطق روستایی به عنوان جزء لاینفک «سیستم توزیع عمومی» (PDS) برای تأمین کالاهای اساسی، و الزاماً دانه‌های خوراکی، شکر، روغن خوراکی، پارچه، نفت سفید، نمک، ذغال سنگ نرم و غیره و به جامعه روستایی خدمت می‌کنند. کل تعداد فروشگاههایی که در مناطق روستایی با سیستم تعاونی، کالا به قیمت عادلانه عرضه می‌کردند تا ۳۱ دسامبر ۱۹۸۸ تعداد ۷۵۲۲۷ تعاونی بود.

ح) فعالیت در بخشهای ضعیف‌تر

هدف اصلی برنامه توسعه تعاون، تضمین انتقال جریان سوددهی هرچه بیشتر تعاونیها به بخشهای ضعیف‌تر از جمله صنوف و غشایر می‌باشد. توسعه

ظرفیت عضو پذیری بخشهای ضعیف‌تری در «شرکتهای اولیه» اعتبار کشاورزی (PACS)، جریان بیشتر سرمایه و خدمات به این شرکتها، و تشکیل تعاونیهای جزف نظیر تعاونیهای مواد لبنی، مرغداری، زنبورداری و ماهیگیری، و شرکتیهای بزرگ چندمنظوره (LAMPS) برای گروههای ایللیاتی و عشیره‌ای از جمله موتورهای تسریع‌کننده سودآوری در بخشهای ضعیف‌تر می‌باشد. شرکت سهامی توسعه تعاونی ملی طی سالهای ۸۹-۱۹۸۸، مبلغ ۱۹/۱۲ کروور روپیه به تعاونیهای بخشهای ضعیف‌تر واگذار نمود. در سالهای ۸۹-۱۹۸۸ «طرح متمرکز» برای ترویج و توسعه بخشهای ضعیف‌تر با تأکید بر تعاونیهای کارگری روستایی/ کارگری به مورد اجرا گذارده شد. به موجب این طرح، شرکتها موظف به تأمین کمکهای مالی در شکل سرمایه سهامی، اضافه سرمایه جاری پس از کسر بدهی، و یارانه‌های مدیریتی مشروط به کمکهای هماهنگ دستگاههای حاکمه دولتی می‌باشند.

در جریان «طرح هفتم» پروژه‌های کامل توسعه تعاون در برخی بخشها به مورد اجرا گذارده شد. هدف اصلی از اجرای این پروژه‌ها، توسعه شرکتیهای اولیه اعتبار کشاورزی برای تأمین حمایتی لازم در راه توسعه و تقویت زیر ساخت کشاورزی در بخشهای تسابعه نظیر ماهیگیری، مرغداری و بافندگی دستی می‌باشد.

به منظور تعالی سطح مشارکت زنان در جامعه هندوستان، تعاونیهایی در زمینه‌های مختلف بافندگی دستی، ماهیگیری، تولیدات لبنی، مرغداری و دانش‌آموزی برای زنان تشکیل شده است. شرکت سهامی توسعه تعاونی ملی سعی در تشجیع و الویت دادن به برنامه‌های مربوط به تعاونی زنان دارد. پیش از این نیز شرکت سهامی توسعه تعاونی پروژه‌های با استعداد مصرفی یکصد هزار

روپیه تأمین نموده است. تا اکتبر سال ۱۹۸۹ تعداد بیش از پنج لک از زنان تحت پوشش این برنامه‌ها آموزش دیدند.

ز) تربیت، آموزش و مدیریت

یکی از عناصر مهم برای توسعه مناسب و سالم نهضت تعاون در کشور، تربیت و آموزش تعاون می‌باشد.

شورای ملی آموزش تعاونی (NCCT) و اتحادیه ملی تعاونی هندوستان (NCUI) به ترتیب مجریان برنامه‌های مناسب آموزش و تدریس مبحث تعاون هستند. در مدت زمانی که برنامه‌های آموزشی این نهادها در راستای توسعه امر تخصصی سازی مدیریت در سازمانهای تعاونی و آموزش کارکنان شاغل در سازمانهای تعاونی وابسته به دولت استوار گردیده، برنامه‌های تعاونی‌ها نیز بر آموزش اعضای تعاونی‌ها، اعضای کمیته‌ها و کارکنان شرکت‌های تعاونی سراسر کشور متمرکز می‌باشد.

برنامه‌های آموزشی تعاونی در کشور هندوستان در برگیرنده یک ساختار سه وجهی است. در سطح بین‌المللی، مرکز آموزش دولتی «وایکونت مهتا» تأمین‌کننده نیاز آموزشی مدیریت تعاونی در سطوح بالاتر نظیر شخصیت‌های مهم و کلیدی مراکز آموزشی و ادارات تعاونی‌ها در حوزه ایالتی است. ۱۸ دانشکده تعاونی در سراسر کشور و تقریباً ۹۵ مرکز آموزش پیشرفته در ایالت‌ها و وابسته به اتحادیه‌ها نیاز آموزشی اشخاص واسطه بین تعاونی و ادارات تعاونی را تأمین می‌نمایند. دو مرکز آموزشی که در ابتدا این طبقه قرار گرفتند مستقیماً تحت نظارت و کنترل (ان-سی-سی-تی) NCCT عمل می‌کنند.

هم زمان مراکز آموزش پیشرفته تحت نظارت و سرپرستی اتحادیه‌های تعاونی زیر نظر دولت، تحت لوای برنامه‌های دولت، به این امر اشتغال دارند.

به منظور شناخت و تأیید نیاز مدیریت نوین در راستای تخصصی سازی تعاونی‌ها، دولت هند کمیته‌ای تخصصی به منظور بررسی اساسنامه‌های شرکت‌های تعاونی مختلف تشکیل داد تا رهنمودهای مناسب برای قانونی کردن روند مردمی در تعاونی‌ها و ارتقاء مدیریت تخصصی در سازمانهای تعاونی را ارائه نمایند.

آنچه در پیش رو است

همانطور که در مبحث قبل ملاحظه گردید، تعاونی‌ها در سراسر کشور پراکنده شده‌اند و تحولاتی در بخش‌های اقتصادی ایجاد کرده‌اند که در برخی مراحل نقش این تحولات و دگرگونی‌ها کاملاً مشهود است در نتیجه چگونگی عملکرد این بخش کیفیت عملکرد سایر بخش‌ها از جمله بخش خصوصی و عمومی میسر شد. علیرغم حضور چند تعاونی ناموفق که عملکرد آنها قابل طرح در هیچیک از مراکز آموزشی تجاری نیست. تعاونی‌ها در حال حاضر دارای شالوده‌ای مستحکم و از شبکه‌ای کاملاً منسجم برخوردار هستند. برای نمونه تعاونی‌های "IFFCO, KRIBHCO" و شکر ثابت کردند صنایع عظیم نیز می‌توانند ضمن رقابت با سایرین و ارائه خدمات به اعضای خود نه تنها به عنوان مراکزی موفق مطرح باشند بلکه با اتکا به توان خود وارد میدان شوند.

در این راستا، شایان توجه است که کمک‌های مالی بیش از حد دولت نه تنها کمکی بر روند رشد و توسعه تعاونی‌ها نمی‌نماید بلکه با طرح این مسئله آنان را در زمینه خودگردانی و روند برنامه‌های آتی در معرض مشکلاتی قرار میدهد که مانع پیشرفت بخش تعاونی خواهد بود بدین ترتیب بعضاً با مواردی مواجه هستیم که سودجویان صرفاً به منظور بهره‌برداری از این سرمایه تحت عنوان عضو وارد بخش تعاونی شده‌اند. از اینرو بخش تعاونی باید

هم خود را به امر تصفیه از داخل تعاونی‌ها آغاز و به خارج از تعاونی‌ها گسترش دهد در تمام مراحل باید مساعی خود را در سالهای پیش رو بر امر توزیع مناسب و اشتغال که جایگاه مهمی در سطوح اقتصاد ملی است متمرکز نماید.

نقش اتحادیه بین‌المللی تعاون و دفتر منطقه آسیا و اقیانوسیه

اتحادیه بین‌المللی تعاون که تنها سازمان جهانی تعاونی و شهره به سخنگوی نهضت تعاون است در سال ۱۸۹۵ بنیان نهاده شد. در حال حاضر با ۱۷۰ سازمان تعاونی در سطح ملی از ۷۶ کشور به شکل اتحادیه اداره می‌شود.

دفتر منطقه‌ای آسیا و اقیانوسیه مستقر در نیو دهلی به سال ۱۹۶۰ تاسیس شد که نقش مهمی در ارتقاء تعاونی‌ها در سطح بین‌المللی ایفا نمود و مسئول ترغیب دولتها به سوی نهضت تعاونی و فراهم کردن راهبردهای همکاری‌ها به منظور توسعه تعاون است. همانطور که در آئین‌نامه اعتباری تعریف شد هدف اتحادیه بین‌المللی تعاون تاسیس و توسعه سازمانهای تعاونی مستقل مردمی و خودکفا است، که نقش مشارکت زنان و مردان در این بخش یکسان می‌باشد. بدین ترتیب اتحادیه بین‌المللی تعاون قادر خواهد بود از طریق شورای منطقه آسیا تمامی نهضت‌ها و حرکت‌های منطقه را در یک راستا و خط مشی قرار دهد. با بحث و حجت درباره تعاونی‌های توسعه‌یافته در منطقه می‌توان به مشکلات و رموز موفقیت آنان پی برده و روشها و شیوه حمایت‌های فنی و کاربردی را بر اقتضای زمان ارائه نمود. در نتیجه اتحادیه بین‌المللی تعاون هم می‌تواند به راهتی به ارتقاء برنامه‌ها ارزشمندتر برای تعاونی‌ها بپردازد. برخی از این برنامه‌ها در راستای یکدست کردن رابطه دولت و نهضت تعاون، اشاعه تنوع

تولید در فعالیتهای تعاونی‌ها، تقویت توان مدیریتی نهضت تعاون به کمک برنامه‌های متنوع آموزشی همانند دوره‌های آموزشی اتحادیه بین‌المللی تعاون در ژاپن در زمینه تقویت مدیریت تعاونی‌های کشاورزی در منطقه و دوره‌های ویژه مراکز آموزشی در جهت تقویت تعاونی‌های کشاورزی آسیا و نیز (IDACA)، انجام تحقیقات و بررسی‌های مختلف خصوصاً در زمینه قانونمند کردن تعاونی‌ها، توسعه و ارائه شیوه‌های هدایت طرح‌های مناسب و کاربردی برای نهضت تعاون در کشورهای نظیر مالزی، فیلیپین، تایلند و اندونزی قابل اجرا است، برنامه‌های توسعه هم تراز در زمینه کمک‌های فنی و همکاری‌های دوجانبه همانند برنامه‌های تعاونی‌ها به یاری UNDD - TCDC^(۴) (همکاری‌های فنی سازمان ملل در کشورهای توسعه یافته) که طی این همکاریها ملزومات و توان اقدام به توسعه شناخته و ارائه خواهد شد. در معرفی اصول تعاونی به دولت‌ها باید بر اهمیت و پربار بودن این اصول تأکید کرد و لازم است این اصول را به قانون تعاون الحاق گردد؛ به منظور عملی نمودن امر توسعه، تبادل تجربیات تحت لوای دهه توسعه تعاونی، ایجاد تعاونی‌های فعال و سرآمد به کمک دولت و نهضت‌ها از طریق کنفرانس وزرا عملی خواهد بود.

به موازت آن، دفتر منطقه‌ای ICA با فراهم کردن برنامه کمک‌های فنی و تشویق به ظهور اصول اساسی تعاون در تعاونیها سعی دارد زمینه ایجاد شرایط مساعد برای رشد و توسعه تعاونی‌های واقعی را فراهم نماید.

آسیا و تجارت بین‌تعاونیها

انجام تجارت بین‌المللی از طریق تعاونیها و برای این منظور و بیش از آن موضوع تجارت بین‌تعاونیها هنوز با محدودیت‌های مواجه است. تنها مورد استثناء تعاونی‌های ژاپن هستند، چرا که

«یونی کوپ» ژاپن از گذشته به سمتی گرایش پیدا کرده بود که زمینه تجارت بین تعاونی‌ها را مهیا ساخت که ره آورد آن عقد قراردادهای متعدد مثل قرارداد ذرت ژاپن - تائی، قرارداد دانه سویای ژاپن - امریکا، قرارداد غذای ماهی ژاپن - پرو و قرارداد علوفه ژاپن - هند بود. طی سالهای اخیر، بخش تجارت تعاونی ژاپن مترصد فراهم کردن زمینه تجارت بین‌تعاونیها خصوصاً در زمینه فرآورده‌های شیلات بوده است. فدراسیون ملی تعاونی‌های بازاریاب کشاورزی هند (NAFED) به منظور صدور دانه‌های سیاه از طریق بخش تجارت بین‌المللی تعاونی قراردادی را با تعاونی‌های عمدتاً که از جمله نمونه‌های خوب در زمینه توسعه وارفاد تجارت بین‌تعاونیها است البته شایان توجه است که هنوز راه طولانی برای توسعه تجارت بین تعاونی‌ها که دارای توان بالقوه برای این امر است در پیش رو داریم.

سازمان بین‌المللی تعاون و تجارت بین‌تعاونی‌ها

آ.سی. ای. از دیرباز ضرورت و تمایل به تجارت بین‌تعاونی‌ها را درک کرده است و به کرات موضوع ارتقاء تجارت تعاونی در سطح بین‌المللی را در دستور کار کنگره‌های بین‌المللی تعاونی گنجانده است.

در این رابطه به چندین مورد در ذیل اشاره خواهیم داشت، کنگره نوزدهم که به سال ۱۹۵۴ در پاریس تشکیل شد طی مقاله ویژه‌ای با عنوان تجارت بین‌المللی تعاونی؛ درباره امکان همکاری بین سازمانهای ملی و توسعه آن از طریق اتحادیه پیرامون موضوع به بحث و تبادل نظر پرداخت.

مسجداً در بیستمین کنگره اتحادیه بین‌المللی تعاون که به سال ۱۹۵۷ در استکهلم برگزار شد مقاله ویژه‌ای در زمینه تجارت بین‌المللی تعاونی؛ مشکلات، امکانات و گسترش ارتباط با سایرین به

منظور ایجاد زمینه تبادل تجربیات در فعالیتهای تعاونی، با سرفصل همکاریها در سطح بین‌المللی در گزارش کمیته کار اتحادیه تحت عنوان همکاری بین تعاونی‌ها گنجانده و مطرح شد.

در بیست و هشتمین کنگره اتحادیه بین‌المللی تعاون که به سال ۱۹۸۴ در هامبورگ (آلمان) تشکیل شد قطع‌نامه‌ای به منظور عطف نظرات به موانع مطرح در تجارت و زدودن موانع مذکور که رمز موفقیت برای ارتقاء و تسریع تجارت بین تعاونی‌ها است، صادر شد که نظرات آن را به بخشی از آن در ذیل جلب می‌نمائیم:

«بدین ترتیب اتساع از موانع تحمیلی دولت‌ها و مراکز کنترل و نظارت و وضع مقررات مختلف بر سر راه تشکیل حلقه‌های ارتباطی توسعه تجارت بین‌المللی بین تعاونیها اظهار تأسف خود را اعلام میدارد. در اینجا تمامی اعضای سازمانهای عضو اتحادیه را به زدودن موانع به نفع توسعه تعاون بین‌المللی به شیوه کار برای همه دعوت می‌نمائیم.

نمونه‌های بی‌شماری از کنگره‌های مختلف را می‌توان به عنوان سند مطرح کرد که هدف آنها تأکید بر بهره‌برداری و تشویق جامعه مشترک بین‌المللی در راستای ارتقاء تجارت بین‌المللی تعاون است.

گزارش شورای امنیت سازمان ملل

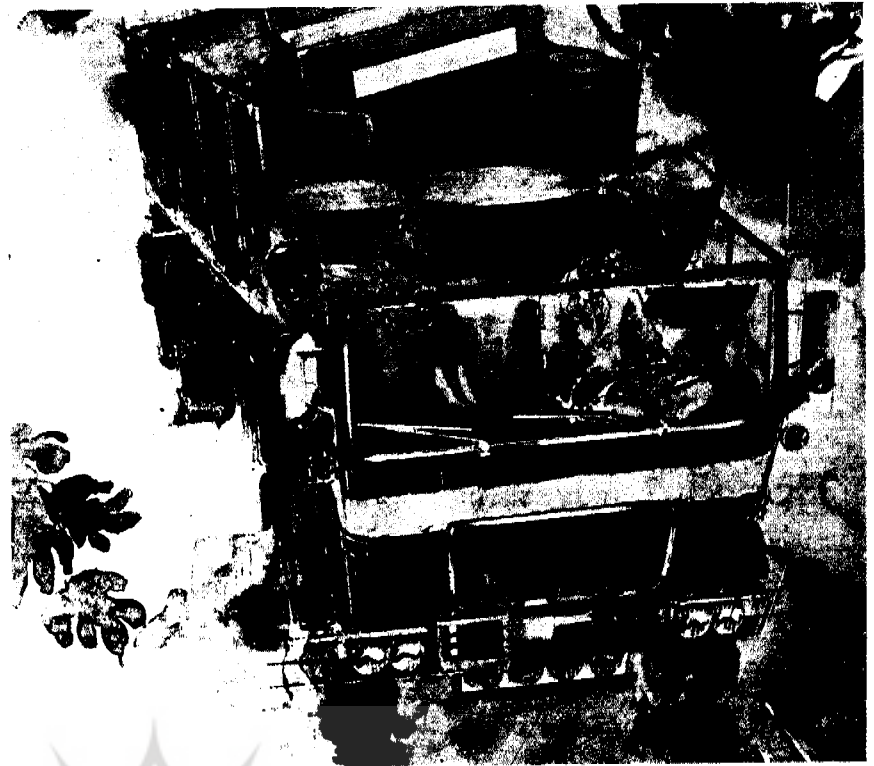
دبیر کل سازمان ملل در بیست و هشتمین نشست شورای اقتصادی اجتماعی سازمان ملل گزارش کاملی درباره مسائل افزایش مشارکت تعاونی‌ها در امر تجارت واردات و صادرات ارائه کردند. در گزارش مذکور بر نیاز افزایش نقش دول کشورهای توسعه یافته در امر صادرات و واردات اشاره و تأکید شد. براساس این گزارش در صورت حمایت دولت‌ها با همکاری نهضت‌های تعاونی در کشورهای صنعتی که سهم برجسته‌ای در

هدف کسب منافع بیشتر به نفع نهضت جهانی تعاون است.

دولت‌ها و تجارت تعاونی

سیاست‌های دولتی می‌توانند نقش مهمی در تجارت بین‌المللی ایفا نمایند در صورتیکه تعاونیها بدنبال تجارت کلان بین‌المللی باشند، نقش حمایتی و تشویقی دولت‌ها نه تنها مطلوب بلکه ضروری خواهد بود. تشویق دولت به تجارت بین‌المللی سبب تقویت ساختار تعاونی همچنین نائل آمدن به اهداف اجتماعی، ایجاد درآمد برای تولیدکنندگان، تضمین بهای معقول برای مصرف‌کننده و ایجاد یک رقابت سالم و انجام فعالیت‌های شایسته در تجارت خواهد بود.

از نمونه‌های خوبی که می‌توان در این رابطه بدان اشاره کرد انتخاب اقلام محوری مورد مصرف عموم مردم هند برای صادرات بود که از طریق NAFED ره‌گزین شد، بدین ترتیب نه تنها قیمت پیمان در سطح وسیعی برای پرورش‌دهندگان ثابت ماند بلکه شاهد ثبات قیمت برای مصرف‌کنندگان در تمام فصول بودیم. در حالیکه قبل از ره‌گزین کردن، به کرات شاهد سقوط قیمت پیمان برای تولیدکنندگان بودیم چیزی در حدود ۸ الی ۱۰ روپیه در هر ۱۰۰ کیلو محصول مرغوب و در فصول مختلف بارها، ۷ الی ۸ بار دستخوش نوساناتی شد. بعد از ره‌گزین کردن NAFED، توانست در طول دوره دو قیمت‌ها را برای کشاورزان در حدود ۳۰ الی ۵۰ روپیه در هر صد کیلو ثابت نگه دارد. در فصول مختلف نیز قیمت‌ها بین ۷۰ الی ۸۰ روپیه ثابت ماند بدین ترتیب خلاء قیمت تولید و مصرف در مقایسه با قبل از ره‌گزین شدن به طور قابل ملاحظه‌ای کاهش داشت. در نتیجه ارزش حاصله بیش از دو برابر بود از ضایعات حمل و نقل به طور قابل ملاحظه‌ای کاسته شد. در حال حاضر

طرح مشترک SIDA/ILO در راستای تجارت تعاونی برای آسیا سنگ بنیان این امر نهاده شد. طرح مذکور به سال ۱۹۸۲ تحویل اتحادیه بین‌الملل تعاون شد، هدف عمده طرح مذکور ارتقاء سطح تجاری بین تعاونی‌های آسیا و تعاونی‌های غرب است. علیرغم پیشرفت خوبی که در خریدهای مشترک سازمانهای مختلف تعاونی‌های سراسر اروپا داشتیم از جمله «اینترکوپ» که سبب استحکام فعالیت‌های NAFED عمده‌تری به منظور کسب کالاهای مرغوب شد، این تعاونی‌ها به ندرت برای ارتقاء روابط تجاری با همتهای خود در جهان سوم ایران تمایل نمودند. در امر تیادلات تجاری با سازمانهای کشورهای توسعه یافته ظاهرأ باور حمایت و پشتیبانی این کشورها بیشتر از تجارت صرف مطرح است. چنین رویکردی در حقیقت با فلسفه اولیه تعاون در تعاونیها مغایرت دارد. امید است در سالهای آتی شاهد رشد فزاینده آگاهی و واقع‌گرایی در بخش مدیریت اروپا به منظور همکاری با تعاونی‌های هم‌نوع در کشورهای توسعه یافته باشیم، چرا که

ترویج صادرات و فعالیت‌های تجاری دارند، می‌توانند به تقویت و استحکام این امر مبادرت ورزند.

طرح تجارت تعاونی ILO و SIDA

سازمانهای تعاونی کشورهای صنعتی همانند کشورهای توسعه یافته که بخش کسب‌وکارهای از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان را بطور مستقیم یا غیرمستقیم در امر تولید یا مصرف حجم را در برمی‌گیرد در امر تجارت کالا نیز بخش قابل توجهی را به خود اختصاص میدهد، در حالیکه بخش عمده سازمانهای تجاری تعاونی دنیا به بخش کشاورزی و مصرف‌کننده از جمله صنایع دستی، استخراج و تصفیه نفت و تولید آن و غیره اختصاص دارد. با عنایت به این واقعیت که تعاونی‌های کشورهای غربی میلیون‌ها دلار سود از کالاهای کشورهای آسیایی بدست آوردند اما هیچگونه درآمد خاص و مشخص نصیب بخش تعاونی نشده است. در سال ۱۹۷۸ سازمان بین‌المللی کار و بنگاه توسعه بین‌المللی سوئد (SIDA) با

تعاونیها و مراقبتهای بهداشتی - اجتماعی

«نقشی کمتر شناخته شده در رفاه اجتماعی»

برگردان :

دفتر روابط عمومی و امور بین الملل

تعاونیها در جهت درمان بهتر تلاش می‌کنند.

شرکتهای تعاونی از هر نوعی که باشند، هم اکنون در بسیاری از کشورها، در جهت بهبود شرایط بهداشتی و توسعه رفاه اجتماعی، وظایف عمده‌ای را برعهده دارند. این شرکتها از توانی بالقوه و قابل توجه، ولی همچنان ناشناخته، در نیل به اهداف و تأمین نیازمندیهای بهداشتی و رفاه اجتماعی نه تنها اعضا، خویش، و جامعه بین‌المللی، برخوردار هستند.

تعاونیهای بهداشتی درمانی متعلق به مصرف کنندگان که توسط خود آنها تأسیس، هدایت و کنترل میشوند، در جهت تأمین خدمات بهداشتی درمانی سودمند هستند و با دسترسی آسان کلیه اعضا و وابستگان آنها، قدمهای بسیار مؤثری در زمینه بهداشت اجتماعی بر میدارند. اینگونه شرکتها بدو امکان - است بصورت مراکز صرفاً ساده‌ای جهت تأمین و ارائه خدمات متنوع بهداشتی عمل نمایند، اما نهایتاً میتوانند از طریق عقد قرارداد با دیگر تهیه کنندگان و ارائه‌دهندگان خدمات ویژه بهداشتی، امکانات خود را منظم کرده، کارکنان مورد نیاز را با استخدام خود درآورده و با استفاده از خدمات گوناگون از اتحادیه‌های بهداشتی درمانی نسبت به گسترش هرچه بیشتر این قبیل خدمات اقدامات مؤثری انجام دهند. آنها همچنین میتوانند با تنظیم و ارائه برنامه بیمه و خدمات درمانی گروهی، کارفرمایان را در تحت پوشش قراردادن مستخدمین (کارگران) خویش یاری دهند.

در ایالات متحده، این شرکتها از توسعه

بسیار وسیعی برخوردارند، و در کشورهای نظیر کانادا، هند و سریلانکا هم از اهمیت فراوانی برخوردار هستند. تعداد کمتری از این قبیل شرکتها در بولیوی، پاناما، فیلیپین، آفریقای جنوبی، سوئد و تانزانیا تشکیل گردیده و هم اکنون به ارائه خدمات مشغولند.

تعاونیهای بهداشتی درمانی که علیرغم استقلال داخلی در زیر چتر نهضت تعاون گسترده شده‌اند و در راستای منافع اعضا تشکیل می‌آیند، از لحاظ ریشه‌های پیدایش و شکل‌گیری تفاوت‌های آشکاری را با یکدیگر دارند بعنوان مثال، در ژاپن، بسیاری از اعضا نهضت (تعاونیهای بهداشتی درمانی که در سطح ملی از سوی، کمیته تعاونیهای پزشکی) وابسته به، اتحادیه تعاونیهای مصرف « نیز حمایت میشوند، فعالیت دارند. اعضا تعاونیهای کشاورزی چند منظوره، از خدمات بهداشتی درمانی ارائه شده در بیمارستانهای متعلق به همین گونه تعاونیها بهره‌مند گردیده و در سطح ملی هم از طرف قدراسیون رفاه ملی تعاونیهای کشاورزی «تحت حمایت هستند.

در سنگاپور هم، تعاونیهای بهداشتی توسط «کنگره اتحادیه تجارت ملی» تشکیل شده‌اند - و در - برزیل، بگونه‌ای کم نظیر، سیستم ملی تعاونیهای بهداشتی درمانی از بنام - (Unimed) طریق انعقاد قراردادهای فردی و شراکتی (حقوقی) از «تعاونیهای بهداشتی درمانی مصرف کنندگان» حمایت‌های تضمینی بعمل می‌آوردند. تا اواسط ۱۹۹۵، حدود ۲۹ میلیون نفر، به خدمات بهداشتی درمانی ارائه شده

توسط «انواع گوناگون تعاونیهای بهداشتی درمانی مصرف کنندگان، دسترسی داشتند.

«تعاونیهای بهداشتی درمانی کنندگان» توسط گروههای متخصص در امر بهداشت و درمان - تشکیل گردیده و تحت نظارت آنها قرار دارند. در کشورهای ایالات متحده، پرتغال، لهستان، مغولستان، ایتالیا، هندوستان، آلمان، کاستاریکا، بولیوی، بنین و آرژانتین، تعاونیهای از این دست بصورتی ابتدائی به فعالیت مشغولند. البته تعاونیهای درجه دومی هم هستند که بعنوان شبکه‌ای از تهیه‌کنندگان مستقل و متشکل در گروههای شغلی تخصصی و در سطحی توسعه یافته‌تر انجام وظیفه مشغول هستند. اینگونه تعاونیها در برزیل، شیلی، کلمبیا، مالزی، پاراگوئه، اسپانیا و بریتانیا هم وجود دارند. تا کنون، بزرگترین نوع این تعاونیها یعنی یونیمد « Unimed» در برزیل، کشوری که عضویت حدود ۷۳۰۰۰/۰ پزشک و در اصل معادل یک سوم مجموع پزشکان کشور، در تعاونیهای بهداشتی درمانی، آن رانمونه کرده است، فعالیت دارد. از اواسط ۱۹۹۵ تا کنون، حدود ۱۳ میلیون نفر طی قراردادهای فردی و گروهی از خدمات درمانی بهداشتی ارائه شده توسط این قبیل تعاونیها بهره‌مند شده‌اند. تعدادی از تعاونیهای بهداشتی و درمانی در قالب «مالکیت‌های مشاع» و یا «سهامداران خاص با مسئولیت محدود»، تنها در کشورهای اسپانیا و ایالات متحده فعالیت دارند. اما در بسیاری از تعاونیهای مصرف کنندگان، کارکنان بخش پزشکی با حفظ استقلال داخلی در حوزه - مسائل

بیش از ۱۵۰ شرکت بیمه فعال در بالغ بر ۲۰ کشور میباشند، به تأمین بهداشت و بیمه درمانی اشتغال داشتند.

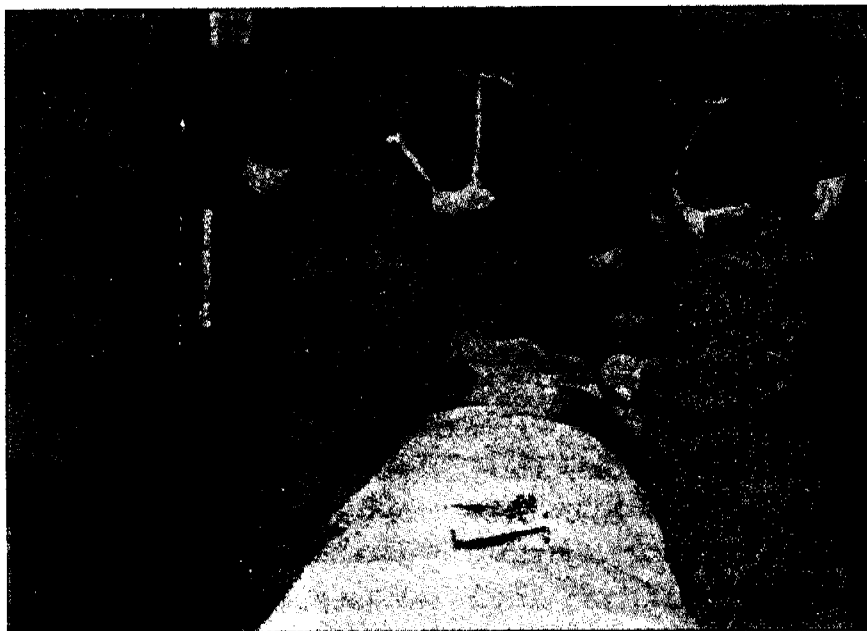
بسیاری از تعاونیهای بهداشتی درمانی، دارای داروخانه‌هایی هستند که عموماً در بین سایر خدمات، داروهای تجویز شده را هم تأمین مینمایند. داروخانه‌هایی که در ابتدا به شیوه تعاونی اداره میشدند و در آغاز توسط مصرف کنندگان و بعنوان یکی از اشکال و ویژه تعاونیهای خرده فروش، کار خود را شروع کردند، رفته رفته فعالیت‌های مضاعف دیگری هم از قبیل افزایش سطح بهداشت عمومی، خدمات پیشگیرانه و آموزشی را بخوبی در سرتاسر قاره اروپا گسترش و تعمیم دادند.

آنها در سال ۱۹۹۲، جمعاً حدود ۳۰ میلیون عضو و ۱۰ درصد سهم بازار را در اختیار داشتند.

در برخی از کشورها، بخشهای داروخانه‌ای در درون سوپرمارکت‌های قرار دارند که تحت پوشش تعاونیهای مصرف خرده‌فروشی به فعالیت مشغولند. بعنوان مثال، در بریتانیا، شرکت تعاونی داروسازان ملی (با مسئولیت محدود) نوعی تعاونی متشکل از ۲۵ شرکت تعاونی مصرف خرده‌فروشی است که ۲۳۰ داروخانه‌دار را در پوشش خود دارد، در سنگاپور، زنجیره‌ای از داروخانه‌ها در درون سوپرمارکت‌های متعلق به تعاونیها بکار مشغولند.

در ایالات متحده، شبکه‌های عمده داروخانه‌های تعاونی که از سوی داروخانه داران مستقل و انتفاعی، بمنظور تقبل مسئولیتهای بخش مهمی از خرید، خدمات عمومی و عملیات بازاریابی تشکیل شده و به فعالیت مشغول هستند، بسرعت رویه گسترش میباشند.

بعنوان مثال، در سال ۱۹۹۲، شرکت تعاونی داروخانه‌های مستقل درویسکانسین حدود ۲۰۰ عضو فعال

آیا کسی وجود دارد که بدرستی دریابد، شرکتهای تعاونی از هر نوعی که باشند، ابزار سازمانی سودمند و بالقوه‌ای برای ارتقاء و ترویج بهداشت و تندرستی هستند؟

سلامت هنگام کار) یکی از اولویتهای مهم و مورد علاقه این قبیل تعاونیها محسوب میگردد. تعاونیهایی که در زمینه خرید، تهیه مواد اولیه و یا خدمات عمومی - فعالیت دارند، در خصوص تأمین سلامت محیطهای شغلی و بهبود روشهای کاری و نیز ارتقاء سطح ایمنی، مواد و وسائل لازم را مهیا کرده و در اختیار شرکتهای عضو قرار میدهند. همچنین، شرکتهای تعاونی مسکن و نیز تعاونیهای مصرف خرده‌فروش این قبیل اقدامات را بمنظور افزایش ضریب ایمنی در منازل انجام میدهند.

شرکتهای تعاونی بیمه که معمولاً توسط سازمانهای تعاونی بوجود می‌آیند و به نفع اعضاء خویش و در مواردی هم مشترکاً همراه با اتحادیه‌های تجاری، ایمنی لازم جهت ملزومات شخصی که ابزار بسیار مهمی برای کاهش فشارهای شدید مالی و نهایتاً روحی محسوب می‌شوند، را فراهم می‌آورند.

بعلاوه در سال ۱۹۹۵، ۱۸ عضو از کل اعضاء ۷۲ نفری «اتحادیه بین‌المللی تعاون و بیمه مشترک» که مجموعاً دربرگیرنده

تخصصی و حرفه‌ای، نسبت به معرفی هیئت مدیره‌های جداگانه اقدام میکنند.

* بیمه و خدمات درمانی ارائه شده توسط شرکتهای سازمانهای تعاونی که در سایر بخشها فعال هستند، از منافع خاص عضویت یا استخدام در این قبیل نهادها ناشی می‌گردد. البته در مواردی صرفاً تأمین خدمات بیمه‌ای مورد نظر است که نمونه آن را در قالب تعاونیهای گروه «موندراگون» اسپانیا مشاهده می‌کنیم که توسط یک شرکت تخصصی فرعی بنام «سگوروس لاگون آرو» اداره میگردد.

و در سطحی وسیعتر، اعضاء، مستخدمین و وابستگان آنها به خدمات درمانی ارائه شده توسط اینگونه شرکتهای، دسترسی مستقیم دارند، در کشورهای قبلا سوسیالیست، بعضی از سازمانهای تعاونی مصرف کنندگان، بخش ویژه‌ای جهت ارائه خدمات بهداشتی تخصصی تدارک دیده‌اند که اغلب آنها را تحت عنوان «تعاونیهای پزشکی» معرفی مینمایند.

در شرکتهای تعاونی خدماتی - تولیدی که اعضاء کارگر آنها بیشترین نیروی کار را تشکیل میدهند، ایمنی شغلی (تأمین

داشت و در اروپا هم تعاونیهای مشابهی وجود دارند.

مثلاً در پرتغال، اینگونه تعاونیهای سال ۱۹۹۳ در بین یکصد شرکت تعاونی بزرگ بترتیب مقامهای چهارم، ششم، هشتم و دهم را در اختیار خود داشتند. بسیاری از تعاونیهای بهداشتی درمانی، بعنوان یک اقدام پیشگیرانه و توسعه «زندگی سالم» برنامه‌های دراز مدت ارائه خدمات وسیع به اشخاص معلول و کسانی که به نحوی در معرض آسیب ناشی از تماس با مواد مضر در حین انجام کار قرار دارند را در دستورکار خویش قرار داده‌اند. از جمله این اشخاص مادران بی همسر، سالخورده‌گان و نیز بزرگسالان را می‌توان نام برد.

بعلاوه، شرکت‌های تعاونی رفاه اجتماعی که توسط معلولین و اشخاص سالخورده تشکیل شده‌اند، فعالیتهایی از قبیل تأمین مسکن، مراکز مراقبتهای روزانه و نیز خدمات بهداشتی و مراقبتی داخل منزل و همچنین محافظت از محل کار را بر عهده دارند. بعضی از این اقدامات به طرز چشمگیری بدیع هستند. بعنوان مثال، در ایالات متحده، شرکت تعاونی بهداشتی درمانی سالخورده‌گان متحد، در واشنگتن دی سی، با استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی ویژه‌ای، اعضای را در بکارگیری، توانمندیها و شایستگیهای خویش جهت همکاریهای عمومی و خصوصی یاری میرساند. «تعاونیهای رفاه اجتماعی تولیدکنندگان و مصرف کنندگان» از اکثریت زیادی برخوردار هستند. این قبیل شرکتها دولتهای محلی، اتحادیه‌های تجاری، سازمانهای داوطلب و بشردوست را در برمی‌گیرند.

در ایتالیا، یعنی کشوری که در سال ۱۹۹۵ تعداد اینگونه شرکتها به ۲۰۰۰ می‌رسید و بیش از چندین هزار نفر را تحت پوشش حدود ۲۰۰۰۰ کارمند را در استخدام خود داشتند و قریب به ۱۳ درصد

بودجه عمومی مربوط به بهداشت و رفاه اجتماعی را جذب کرده‌اند و به بهترین و توسعه‌یافته‌ترین شکل حضوری فعال دارند. و در کشورهای همچون سوئد، تعاونیهای رفاه اجتماعی با سرعتی روزافزون در حال گسترش هستند.

بطور کلی، تعاونیهایی که مستقیماً نامزد تأمین بهداشت و رفاه اجتماعی هستند، میتوانند از سوی انواع دیگر شرکتهای تعاونی حمایت و تغذیه شوند. بیمارستانها جهت خریدهای عمده و تأمین خدمات عمومی بهتر، نسبت به تأسیس تعاونیهایی که در بخش بهداشت و اقدامات حمایتی مربوطه فعالیت دارند همت گماشته‌اند. در ایالت کبک کانادا «تعاونی خدماتی تدارکاتی منطقه‌ای» سی.ا.اس.آ. CRSA متعلق به بیش از ۶۰ بیمارستان و درمانگاه میباشد. تعاونیهای کارگری فعال در بخش بهداشت، محصولات (مواد اولیه) ویژه‌ای را تولید کرده و یا در زمینه تدارکات اقدامات مؤثری را انجام میدهند. مثلاً در سال ۱۹۹۲، ۵ شرکت تعاونی آمبولانس داران، حدود ۱۳ درصد از خدمات اورژانسی را در ایالت کبک کانادا بر عهده داشتند.

«تعاونیهای ارائه خدمات کارگری» در خصوص تعمیرات ساختمانی، تأمین، تدارک و پذیرائی جشنها، نظافت، ایمنی (نگاهداری و حفاظت) و نیز دیگر خدمات مربوط به تأمین امکانات بهداشتی، فعالیت داشته و یا بعنوان بنگاههای کار برای اعضای خویش اقدامات ویژه‌ای را انجام میدهند.

در برخی از کشورها، بخشهای داروخانه‌ای در درون سوپرمارکت‌هایی قرار دارند که تحت پوشش تعاونیهای مصرف خرده‌فروشی به فعالیت مشغولند. بعنوان مثال، در بریتانیا، شرکت تعاونی داروسازان ملی (با مسئولیت محدود) نوعی تعاونی متشکل از ۲۵ شرکت تعاونی

مصرف خرده‌فروشی است که ۲۳۰ داروخانه‌دار را در پوشش خود دارد، در سنکاپور، زنجیره‌ای از داروخانه‌ها در درون سوپرمارکت‌های متعلق به تعاونیها بکار مشغولند.

تحقیق، توسعه و پیشرفت

سازمانهای تحقیق و توسعه تعاونی، و بخشهای مربوطه در دانشگاهها، مسئولیت تدوین و تعیین خط مشیهای توسعه و افزایش کارائی تعاونیها در امور اجرایی را بر عهده دارند. از جمله این سازمانها «مرکز توسعه و ترویج تعاون» در آرژانتین، «مؤسسه ملی تعاون و همبستگی اجتماعی» «در ایتالیا»، و نیز «بنیاد اسپيرو» در اسپانیا، امور تخصصی مربوط به زمینه‌های توسعه و اشاعه، فرهنگ تعاون در درون جوامع خود را در اختیار دارند.

علاوه بر مراکز و مؤسسات یادشده، تعدادی از انستیتوهای آموزش تعاون نیز موضوع تحقیق در مقوله تعاون را برای خود بعنوان یک اصل پذیرفته‌اند و در این مورد بخصوص، عیناً همانند دانشگاهها فعال هستند.

در ایالات متحده و ژاپن، شرکت‌های بزرگتری در زمینه تحقیقات عملی و پزشکی کارهای مهمی انجام داده‌اند و این در حالیست که برزیل هم توسط یونیمد نسبت به ایجاد «بنیاد مرکزی مطالعات» در همین زمینه، اقداماتی انجام داده است.

در سطوح منطقه‌ای هم تحقیقات جالب توجهی صورت می‌گیرد. مثلاً در اروپا امر تحقیق را «سی - ای - کوپ» و در آمریکای لاتین، دفتر منطقه‌ای اتحادیه بین‌المللی تعاون در کاستاریکا برعهده دارند. و در سطح جهانی، «کمیته تحقیقات تعاونی اتحادیه بین‌المللی تعاون» سالهای اخیر را به بررسی این زمینه توسعه نهضت تعاون گذرانده است.

«شرکتهای تعاونی رسانه‌ها» نیز با

استفاده از تسهیلات رسانه‌ای ارائه شده توسط دیگر شاخه‌های تعاونی، در اشاعه بهداشت عمومی و انتشار اطلاعات مربوطه به تغذیه و ارتقاء سطح زندگی و توسعه «الگوی زندگی سالم»، نقشی بسیار مهم ایفا نموده‌اند. «تعاونیهای آموزشی» در برخی از کشورها، به آموزش کارکنان در مقاطع مختلف تحصیلی و بعد از فارغ‌التحصیلی و از طریق تداوم برنامه‌های آموزشی، اشتغال دارند.

بعنوان مثال در کشور پرتغال، این اقدام بعنوان یکی از اقدامات اساسی و اصولی تعاونیهای دانشگاهی و آموزش عالی موسوم به «سی - ای - اس - پی - یو» در دو شهر از بزرگترین شهرها بصورت دوره‌هایی که هدف از برگزاری آنها، آموزش عمومی کارکنان، اعلام شده بود، نمود یافته است و این در شرایطی است که بسیاری از تعاونیهای بهداشتی درمانی، خودشان رأساً دوره‌های آموزشی را تدارک دیده و برگزار مینمایند.

شرکتهای تعاونی در دیگر بخشهای، بعنوان بدعت گذاران الگوهای جدید، از طریق خدماتی همچون درخواست وضع قوانین پیشرفته، سهم عمده‌ای را در تأمین بهداشت و ایجاد رفاه اجتماعی نه تنها برای اعضا، کارکنان و وابستگان آنها، بلکه برای کل اجتماع، بعهده داشته‌اند. از جمله این شرکتهای، تعاونیهای کشاورزی و ماهیگیری در تولید تغذیه مناسب و غذاهای سالم؛ تعاونیهای خرده‌فروشی، در تهیه و ارائه غذاهایی که از نظر تغذیه صحیح و قیمت‌های مناسب، ارزشمند باشند آموزش مصرف کنندگان را هم عهده‌دار هستند، تعاونیهای مسکن و توسعه اجتماعی، با فراهم کردن تسهیلات جهت تأمین منافع خدمات بهداشتی، حمایت رفاه اجتماعی، آموزشهای بهداشتی و بهداشت پیشگیری و تعاونیهای اعتبار با کمک به اشخاص از طریق مدیریتهای مالی جهت

کاهش فشارهای وارده به آنها و نیز یاری رساندن به آنها در یافتن مأمندیهای بهتر و مناسبتر، تغذیه و مراقبتهای بهداشتی و درمانی و ارائه مشورت‌های شغلی به تعاونیهای فعال در زمینه‌های بهداشت و رفاه اجتماعی را می‌توان از جمله اقدامات این تعاونیها دانست. همچنین در کشورهای نظیر «کلمبیا» و «مالزی»، بین تعاونیهای مختلف فعال در مسائل بهداشتی درمانی و نیز رفاه اجتماعی «اتحادیه‌های استراتژیک» تأسیس شده‌اند و این اتحاد بین شرکتهای تعاونی بهداشتی و درمانی متعلق به تهیه‌کنندگان، بیمه‌گران و دیگر انواع تعاونیها، منافع اعضای مصرف کننده خویش را بنحوی چشمگیر گسترش داده است.

در ایتالیا، شرکت تعاونی بیمه «یونی پول» با تأسیس یک شرکت فرعی مکمل نسبت به تأمین امکانات بیمه‌های بهداشتی درمانی و همکاری نزدیک با اتحادیه‌های تجاری، اقدامات وسیعی انجام داده است. در سوئد هم مثل کانادا و ایالات متحده، سازمانهای بیمه و تعاونی مسکن ملی در زمینه گسترش تعاونیهای بهداشتی درمانی و رفاه اجتماعی اقدامات ویژه‌ای را انجام داده‌اند. در برزیل، «یونیدم» بعنوان یک سیستم جامع شروع بکار نموده و عملیات گسترده‌ای نموده است.

بعضی از دولتهای مردمی هم، اخیراً در

خصوص کارائیهای بالقوه و توانمندیهای نهضت تعاونی ابراز تمایل کرده‌اند. در مالزی، دولت، فعالانه در جهت ارتقاء و گسترش یک سیستم تعاونی بهداشت و درمان ملی همت گماشته است. در بریتانیا، اداره بهداشت و درمان به «مرکز تحقیقات اجتماعی دانشگاه» لوف بروف «مأموریت داده است تا در این خصوص مطالعاتی انجام دهد. در همین زمینه دولتهای (مقامات) محلی و منطقه‌ای هم علاقه‌ای روزافزون از خود نشان داده‌اند.

سازمانهای تحقیق و توسعه تعاونی، و بخشهای مربوطه در دانشگاهها، مسؤلیت تدوین و تعیین خط مشیهای توسعه و افزایش کارائی تعاونیها در امور اجرائی را بر عهده دارند. از جمله این سازمانها «مرکز توسعه و ترویج تعاون» در آرژانتین، «مؤسسه ملی تعاون و همبستگی اجتماعی» «در ایتالیا»، و نیز «بنیاد اسپيرو» در اسپانیا، امور تخصصی مربوط به زمینه‌های توسعه و اشاعه، فرهنگ تعاون در درون جوامع خود را در اختیار دارند.

شبکه همکاریهای بین‌المللی:

همکاریهای بین‌المللی در درون نهضت تعاون با شتابی روزافزون در حال گسترش است. در ژاپن «کمیته تعاون پزشکی» وابسته به «اتحادیه تعاونیهای مصرف ژاپن» مشترکاً و با همکاری، فدراسیون رفاه ملی تعاونیهای کشاورزی ژاپن اولین گردهمایی جهانی را تحت عنوان

در برخی از کشورها، بخشهای داروخانه‌ای در درون سوپرمارکت‌های قرار دارند که تحت پوشش تعاونیهای مصرف خرده‌فروشی به فعالیت مشغولند. بعنوان مثال، در بریتانیا، شرکت تعاونی داروسازان ملی (با مسئولیت محدود) نوعی تعاونی متشکل از ۲۵ شرکت تعاونی مصرف خرده‌فروشی است که ۲۳۰ داروخانه‌دار را در پوشش خود دارد، در سنگاپور، زنجیره‌ای از داروخانه‌ها در درون سوپرمارکت‌های متعلق به تعاونیها بکار مشغولند.

سازمانهای تحقیق و توسعه تعاونی، و بخشهای مربوطه در دانشگاهها، مسئولیت تدوین و تعیین خط مشیهای توسعه و افزایش کارائی تعاونیها در امور اجرایی را بر عهده دارند. از جمله این سازمانها «مرکز توسعه و ترویج تعاون» در آرژانتین، «مؤسسه ملی تعاون و همبستگی اجتماعی» «در ایتالیا»، و نیز «بنیاد اسپيرو» در اسپانیا، امور تخصصی مربوط به زمینههای توسعه و اشاعه، فرهنگ تعاون در درون جوامع خود را در اختیار دارند.

«مجمع بین‌المللی تعاونیهای بهداشتی درمانی» در سال ۱۹۹۲ و در توکیو برگزار نمود. در آوریل ۱۹۹۲، اولین اجلاس منطقه‌ای آسیا در سریلانکا برگزار گردید. در ژوئن ۱۹۹۵، اولین «مجمع آمریکائی تعاونیهای بهداشت و درمان و خدمات وابسته» که توسط یونیمد سازماندهی شده بود، در «سانتوپولو» برزیل برگزار شد. هدف از برگزاری این مجمع «طراحی چهارچوبی» برای تأسیس یک نهاد تخصصی وابسته به اتحادیه بین‌المللی تعاون و بعبارتی روشنتر، تأمین نقطه نظرات پیشنهادی دکتر «جوزی اسپيرو» که طی مقاله‌ای در همین گزارش تحقیقی منتشره در سال ۱۹۹۲ عنوان شد، اعلام گردید.

در سپتامبر ۱۹۹۵، «مجمع بین‌المللی تعاونیهای بهداشتی و رفاه اجتماعی» بمنظور انجام بحثهای بیشتر و جزئی‌تر در خصوص تأسیس یک نهاد تخصصی وابسته برگزار شد.

در ژانویه ۱۹۹۶، «کمیته تنظیم بهداشت و وابسته به اتحادیه بین‌المللی تعاون» تا حد زیادی نسبت به تکمیل و ارائه پیش‌نویس قانون یک «سازمان بین‌المللی تعاونیهای بهداشتی و درمانی» همت گماشت. و در «بنیاد اسپيرو» متعاقباً در آوریل ۱۹۹۶، مباحثات گسترده‌تری در این زمینه، صورت گرفت.

«فدراسیون بین‌المللی بیمه مشترک و تعاون» در کنفرانس سپتامبر ۱۹۹۵ خود، سمیناری را تحت عنوان «ویژگیهای رفاه اجتماعی - فرصتی مناسب در بازار آزاد سازماندهی نمود. قبلاً یک گروه خبره مسائل بیمه» که

مسئول شناسائی و معرفی فرصتهای موجود در بازارهای بیمه بود، سازماندهی و بکار گمارده شده بود. این گروه در خلال سال ۱۹۹۶ عهددار تعیین اولویت طرح تحقیقاتی «امنیت اجتماعی و مراقبتهای بهداشتی» که فی‌الواقع دستاوردهای بیمه‌ای بسیار مناسبی جهت پرکردن خلاء موجود در تأمین اجتماعی را به‌مراه داشت، شده بود.

همکاریهای درون دولتی

در درون جامعه دولتی علاقه‌ای فزاینده بوجود آمده است. اخیراً یکی از شاخه‌های تعاونی، «ILO» در بعضی از کشورهای در حال توسعه، با همیاری تعاونیها، شرکتهای سهامی و دیگر گونه‌های مشارکت، برنامه‌هایی راجعتاً ارتقاء سطح کیفی و کمی خدمات اجتماعی، آغاز کرده است. آیا کسی وجود دارد که بدرستی دریابد، شرکتهای تعاونی از هر نوعی که باشند، ابزار سازمانی سودمند و بالقوهای برای ارتقاء و ترویج بهداشت و تندرستی هستند؟!

مجمع عمومی سازمان ملل متحد، در قطعنامه شماره ۲۹/۱۵۵ مصوب دسامبر ۱۹۹۲، دولتها را در مورد بررسی کامل امکانات بالقوه تعاونیها در قبول مسئولیت و پذیرش سهمی در حل مشکلات عديده اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، تشویق نمود.

در اعلامیه کپنهاگ در خصوص توسعه اجتماعی که در کنفرانس جهانی توسعه اجتماعی در مارس ۱۹۹۵ صادر شد، سران حکومتی امضاء کننده خود را متعهد کردند که از امکانات بالقوه تعاونیها در راستای

توسعه و اهداف توسعه اجتماعی یاری جسته و نهایت بهره‌وری را در این زمینه به منصفه ظهور رساند.

دفتر «سیاست هماهنگی و توسعه پایدار» سازمان ملل متحد، در زمینه ارتقاء و حمایت از نهضت تعاون، تعهد کرده است که سیاستی تحلیلی پیش بگیرد. نقطه عطف چنین سیاستی را، ایجاد یک کانون مرکزی ارتقاء تعاونیها تشکیل میدهد.

سیاسگزاری

گزارش تحقیقات جهانی سازمان ملل که قسمتهایی از آن در این مقاله بصورت خلاصه، استفاده گردیده است، با همکاری نزدیک و صمیمانه «اتحادیه بین‌المللی تعاون» تهیه گردید.

رئیس و یکی از جانشینان رئیس کمیته تحقیقات تعاون اتحادیه بین‌المللی تعاون، پرفسورها «راجراسپیر» و «یوهانن استریجان» هر یک به سهم خویش، پیشنهادات جامع و فراگیری در پیش‌نویس اولیه ارائه دادند. همچنین پرفسور «جان استون بیرچال» از دانشگاه بروئل بریتانیا و سردبیر روزنامه مطالعات تعاونی سهم عمده‌ای از این تحقیق را بر عهده داشت.

پرفسورها «جین پی یره جیرارد» و «ایوان کوما» از دپارتمان تعاون در دانشگاه کبک مونترال، نسخ قابل توجهی از مطالعه و تحقیقاتی را که بعداً در سال ۱۹۹۶، انتشار یافت پیشاپیش در اختیار قرار دادند. آیا کسی وجود دارد که بدرستی دریابد، شرکتهای تعاونی از هر نوعی که باشند، ابزار سازمانی سودمند و بالقوهای برای ارتقاء و ترویج بهداشت و تندرستی هستند؟!

مشارکت شهرداری از میر ترکیه در امر انبوه‌سازی تعاونیها

ترجمه محمد عظیمی

اشاره:

این مقاله که به بررسی فعالیت شرکت‌های تعاونی مسکن از میر ترکیه می‌پردازد نگاهی دارد به اجرای قانون ساخت مسکن تعاونی که در دهه گذشته در ترکیه به مورد اجرا گذاشته شد.

از جمله موارد جالب توجه مقاله مشارکت مستقیم شهرداری از میر در امر انبوه‌سازی مسکن و اجتماع کلیه شرکت‌های تعاونی موجود در آن شهر زیر چتر حمایتی شهرداری و استفاده از توان بالای فنی و خدماتی شهرداری می‌باشد که به این ترتیب مشکلات ناشی از تخصیص، واگذاری و خدمات فنی از قبیل آب، برق، انرژی و تأسیسات زیربنایی نظیر تسطیح و جاده سازی توسط شهرداری تقبل و مرتفع گردیده و تعاونیها با فراغت از این مشکلات دست و پاگیر و هزینه بر، عمدتاً امور نظارت بر اجرای قوانین، آئین‌نامه‌ها و قراردادها را بعهده می‌گیرند.

از ویژگیهای دیگر پروژه مورد بحث پرهیز از پراکندگی پروژه‌ها در نقاط مختلف شهری می‌باشد، بطوریکه کل پروژه‌های مسکن‌سازی در شهر بزرگی همچون از میر شامل دو پروژه بزرگ می‌باشد که بصورت شهرک (و در واقع شهر) هائی مجهز و استاندارد و با ملاحظه مسائل زیست محیطی ساخته می‌شوند. ضمناً برای مقابله با اثرات مخرب تورم قراردادها به پیمانکارانی سپرده می‌شوند که کاملاً توانمند بوده و بتوانند با بهره‌گیری از فن‌آوری پیشرفته پروژه را در اسرع وقت و با کیفیت بالا تحویل نمایند و بدین ترتیب از افزایش قیمت تمام شده جلوگیری می‌شود.

با عنایت به موارد فوق به نظر می‌رسد که این مقاله با توجه به مشکلات مشابه که دامنگیر بخش مسکن و به تبع آن شرکت‌های تعاونی مسکن کشورمان می‌باشد - می‌تواند جالب توجه و حاوی نکات آموزنده‌ای باشد.

در لایحه مربوط وظایف شهرداری‌ها حدود و شرح وظایف آنها به این ترتیب مشخص شده است:

«وظیفه شهرداری در ارتباط با مسکن عبارت است از: ساخت مسکن کم هزینه شهری، اجاره واحدهای ساخته شده به افراد، نظارت و مدیریت واگذاری اراضی در نقاط مختلف شهری به انبوه سازان، فروش زمین به افراد متقاضی و جلوگیری از دلال‌بازی در معاملات زمین.

شهرداری‌ها می‌توانند با اختصاص مبالغی از بودجه خود برای خرید زمین و خانه‌سازی، مشارکت در پروژه‌های مسکن‌سازی و با ایجاد مؤسسات جدید برای ساخت و ساز مسکن، سرمایه در گردش بخش مسکن را تأمین نمایند».

آئین‌نامه اجرایی لایحه فوق تصریح می‌نماید که کلیه اراضی عمومی (ملی) در محدوده شهرهای بزرگ بایستی ارزیابی شده و نواحی مناسب برای انبوه‌سازی مسکن بایستی مشخص گردند و تمامی پروژه‌ها، برنامه‌ها و کارهای اجرایی و اداری مربوط توسط شهرداری‌ها به اجرا گذاشته شوند.

«دولت بایستی اقدامات لازم برای تأمین مسکن در کشور در چهارچوب یک برنامه که ویژگیهای شهری و شرایط محیط زیستی را رعایت نموده باشد بعمل آورده و از پروژه‌های مسکن اجتماعی حمایت نماید»
وظیفه نظارت و اجرای پروژه‌های مسکن بعهده شهرداری‌ها گذاشته شده و

نگاهی به اجرای قانون انبوه‌سازی مسکن در از میر ترکیه
در ماده ۲۹ قانون اساسی ترکیه آمده است:
«دولت بایستی اقدامات لازم برای تأمین مسکن خانواده‌های محروم و خانواده‌های دارای درآمد محدود را بعمل آورد» این اصل از قانون اساسی بعدها در سال ۱۹۸۲ به شرح زیر بازنگری می‌شود:

نمونه‌هایی از پروژه‌های در دست اجرا
۱- پروژه اژکوپ
این پروژه با هدف ساخت ۱۰۰۰۰ خانه در محوطه‌ای به مساحت ۱۵۹ هکتار متعلق به شهرداری و چند سازمان دولتی دیگر و توسط شهرداری آماده‌سازی شده است. در این پروژه شهرداری از میر از مؤسسات

کمترین هزینه به مورد اجرا گذاشته شد. در ابتدا قرار بر این بود که واحد مسکونی بدون موزائیک کف، کاشی سرامیک، بدون کابینت و حتی رنگ تحویل شود و بهرحال پائین ترین قیمت تمام شده مورد نظر بود.

از آنجائیکه اغلب مجریان پروژه از کارمندان شهرداری هستند تشریفات و مراحل اداری ساخت و ساز در مدت کوتاهی طی می شود بطوریکه در این پروژه ساخت و ساز سریع و بدون وقفه اولین هدف محسوب می شود و شرکتهای پیمانکار مجبور به استفاده از پیشرفته ترین فن آوری های موجود هستند چرا که ملزم به اتمام کار در یک زمان مشخص هستند و تکنولوژی صرفه جوئی در هزینه و وقت را به همراه دارد و از سوی دیگر فضای سبز، فضای مسکونی، مراکز خرید و قضا و زیربنای فنی و محیطی دقیق تر محاسبه می شوند و با وجود صرفه جوئی ها در زیر ساخت و زمین مورد نیاز، شهرداری حداقل ۱/۵ میلیون لیر با استفاده از منابع بانکی و ملی برای هر واحد مسکونی یارانه می پردازد.

در پروژه اوکا مترائ واحد های مسکونی برحسب نیازها و شرایط مالی متقاضیان تعیین می گردد. صرفه جوئی در مکان و قضا بسیار ضروری شمرده می شود و فضای گردش (circulation) کاهش داده می شود درحالی که راه حل های کاربردی به حداکثر می رسند.

در ترکیه زمانی بحث بر سر مترائ و اندازه خانه ها بسیار جدی بود و طراحان می خواستند بدانند مساحت خانه ها چقدر باید باشد. آیا ساخت واحدهای مسکونی با مترائ کم معقول می باشد یا همچنان باید به بطور سنتی به ساخت خانه های بزرگ و وسیع پرداخت؟ پروژه اوکا با معرفی واحدهای مسکونی با مترائ حدود ۷۰ مترمربع راه حل مناسبی برای این مشکل ارائه کرد. هفتاد درصد متقاضیان

واگذاری و اختصاص زمین مرتفع گردیده است. با اینحال، از آنجائیکه تعداد تعاونیهای شرکت کننده در طرح بسیار زیاد بود در زمینه مدیریت اتحادیه مشکلاتی بروز نمود و عدهای نیز شهردار از میر را که ریاست پروژه را بعهده گرفته بود متهم به تخطی از وظایف قانونی خویش نمودند. مشکل دیگر وجود تورم و بالا رفتن قیمت تمام شده، مبالغ پرداختی توسط اعضای تعاونیهای مسکن کمتر از قیمت تمام شده بود و این مسئله تا حدودی باعث افزایش مدت ساخت و ساز می گردید. نقطه ضعف دیگر پروژه گردآوری افراد از گروههایی با درآمدهای مختلف بود.

۲- پروژه اوکا (EV-KA)

این پروژه به منظور تأمین حداقل استاندارد مورد نیاز یک واحد مسکونی با

و بنیانگذاران سازمان اجرایی پروژه (اژکوپ) است که در آن حدود چهل تعاونی مسکن نیز عضویت دارند علاوه بر اعتباراتی که موسسین و تعاونیهای شرکت کننده در پروژه تأمین نموده اند، صندوق اسکان اروپائی و صندوق انبوه سازی مسکن نخست وزیری نیز به تأمین بودجه اولیه پروژه کمک نموده اند. زیرساخت های فنی و رفاهی پروژه توسط شهرداری و با کمک های فنی شهرداری و سازمانهای شرکت کننده آماده شده است. مهم ترین جنبه پروژه اژکوپ از حیث واگذاری زمین در این است که زمین مورد نیاز پروژه مطابق قانون انبوه سازی مسکن به تعاونیهای مسکن که تحت پوشش اتحادیه تعاونیهای مسکن می باشند، اختصاص داده شده است و بدین ترتیب مشکلات فنی و مدیریتی در رابطه با

خواستار چنین مترژی بودند. برای نظرخواهی از مردم یک نمونه ماکت از یک خانه دو خوابه با مساحت ۶۵ متر در نمایشگاه از میر در معرض دید شهروندان قرار گرفت و نمونه فوق مورد استقبال بازدیدکنندگان واقع شد.

اوکا شهری است با ظرفیت‌ها و فضاهای متنوع که گروه‌های مختلف از نظر سطح درآمد را در برمی‌گیرد و افراد می‌توانند بر حسب میزان پرداخت و توانایی مالی مترژی لازم واحد مسکونی را بدست آورند.

تقسیم‌بندی فضای پروژه به شرح زیر است:

نوع کاربرد	مساحت (هکتار)	درصد
فضای مسکونی	۱۲۱/۱۲	۵۶/۵
فضای آموزشی	۳/۴۸	۱/۵
فضای تجاری	۱/۱۹	۰/۵
اماکن عمومی	۰/۶۸	۰/۳۱
مؤسسات فرهنگی - اجتماعی	۰/۸۲	۰/۳۵
اماکن اجتماعی	۱/۵۳	۰/۷۱
مسجد	۰/۸۳	۰/۳۹
مرکز خرید	۰/۱	۰/۰۴۵
حمل و نقل و ایستگاههای اتوبوس	۲۴	۱۱
فضای سبز (ورزشی و تفریحی)	۶۰	۲۸
	۲۱۶/۹۳	۱۰۰٪

در این پروژه سه نوع مترژی کلی برای آپارتمانها در نظر گرفته شده است که عبارتند از واحدهای یک خوابه با ۴۸ متر - واحدهای دو خوابه با ۷۰ متر و واحدهای سه خوابه و دوپلکس با ۹۰ متر و ۱۱۰ متر زیربنا.

شرایط کلی عضویت در تعاونیهایی که با حمایت شهرداری و با مشارکت کارمندان شهرداری از میر تشکیل می‌شود به این شرح می‌باشد:

۱- محل زندگی از پنج سال قبل از ثبت نام در محدود نظارتی شهرداری از میر بوده باشد.

۲- عضو هیچ زمینی به نام خود یا و همسر فرزندان تحت تکفل خود نداشته باشد.

این اقدام باعث می‌شود که پیمانکار با اعلام دستمزد و قیمت تمام شده ثابت از مشکلات و اختلافات جلوگیری نماید. به این ترتیب عضو تعاونی می‌تواند بودجه و درآمد خود را با تعداد و میزان اقساط هماهنگ نماید. اگرچه امید به تسریع در دریافت مسکن برای متقاضیان مطلوب می‌باشد اما الزام آنها به پرداخت ۲۰٪ قیمت تمام شده به هنگام ثبت نام مشکل آفرین می‌باشد. بعدها این مبلغ به پنج قسط ماهانه تبدیل شد با اینحال هنوز هم عضوی که نمی‌توانست ۲۰٪ مذکور را طی اقساط پنجگانه بپردازد نمی‌توانست به عضویت تعاونی درآید این مقررات بعداً دستخوش تحولاتی شد و شرایط عضویت سهل‌تر گردید.

سهم اعتبارات در پروژه

منابع مالی پروژه‌ها غیر از پرداخت‌های متقاضیان عبارتند از بانک اعتبارات و املاک ترکیه و سازمان انبوه‌سازی مسکن نخست‌وزیری اعتبارات با مجوز سازمان انبوه‌سازی نخست‌وزیری و اداره مشارکت‌های مردمی تعاونی مسکن از بوکا تامین می‌شد.

در سال ۱۹۸۶ قیمت تمام شده یک واحد ۴۸ متری ۲/۱۳۵/۰۰۰ لیر و وام اختصاص یافته ۲۰۰۰۰۰۰ لیر بوده است. (درصد سهم وام ۶۲٪) قیمت واحدهای ۷۰ متری ۴۰۰۰۰۰۰ لیر و میزان وام ۲۵۰۰۰۰۰۰ بوده است (سهم وام = ۶۲٪)

نکته مهم دیگر که در پروژه اوکا قابل توجه می‌باشد این است که برای سرعت بخشیدن به روند کار می‌توان اقدامات و عملیات زیربنایی (تسطیح، جاده‌سازی و...) را توأم با عملیات روبنایی انجام داد مشروط بر اینکه هر دو عملیات توسط یک شرکت انجام پذیرد بطوریکه سرعت پروژه افزایش یابد و ضمن آن نیز تعارض و ناسامانگی مابین عملیات زیربنایی و روبنایی ایجاد نشود.

۳- در هیچ پروژه مسکنی ذینفع نباشد.
۴- طبق قانون انبوه‌سازی مسکن درآمد سالانه‌اش کمتر از ۱۲۰۰۰۰۰ لیر باشد (مطابق ارقام ۱۹۸۴) در یک قسمت از پروژه مذکور عملیات اجرایی به یک شرکت تعاونی عمرانی سپرده شد و همانند فازهای دیگر پروژه، شهرداری کمکهای فنی و تجربی خود را در اختیار شرکت مذکور قرار داد.

تجربه اوکا ۱ و اژکت برای شهرداری از مسیر بسیار ارزشمند بوده‌اند. نقطه مشترک در هر دو نمونه تامین مسکن در قالب شهرکهای مسکونی در داخل شهر و با استفاده از امکانات مالی و از کانال تعاونیهایی مسکن بوده است. تفاوت اساسی میان ایندو طولانی بودن مدت پروژه اوکا می‌باشد. قراردادهای با آن دسته از شرکتهای پیمانکاری بسته می‌شود که توانمند بوده و بتوانند با بهره‌گیری از تکنولوژی مدرن سرعت ساخت و ساز را افزایش دهند و مانع از خسرت و زیان متقاضیان در اثر تورم گردند. در این مورد نیز نیروهای فنی تعاونی و شهرداری به جزییات اجرای قرارداد نظارت می‌نمایند. مبلغ ۲۰٪ از بهای پروژه بصورت پیش پرداخت در اختیار پیمانکار قرار می‌گیرد

پاسخ به سئوالات مالی تعاونیها

از: معصومه گنجی

● سؤال: برادر امیرحسین جاسپی مدیر عامل شرکت تعاونی مسکن... طی نامه‌ای اظهار داشته‌اند که سازمان متبوعه دو دستگاه پیکان سواری را جهت انجام امور جاری به شرکت تعاونی واگذار نموده که اتومبیلهای مذکور به رئیس هیات مدیره و مدیر عامل شرکت تحویل و بطور تمام وقت در اختیار نامبرندگان می‌باشد و سایر اعضای هیات مدیره و بازرسان نیز در مواقع ضروری جهت انجام برخی مأموریتهای پراکنده از آژانس استفاده نموده و هزینه آن توسط شرکت تأمین میگردد. علاوه بر این اعضای هیات مدیره، مدیرعامل و بازرسان نیز همه ماهه مبلغ ... ریال را بطور ثابت بعنوان حق ایاب و ذهاب دریافت می‌نمایند که این موضوع اخیراً با توجه به شکوائیه‌های متعدد اعضاء تعاونی مورد اعتراض مسئولین وزارتخانه نیز واقع شده و مسئولین ذیربط اعلام داشته‌اند که در صورت پرداخت ایاب و ذهاب بطور غیرقانونی اتومبیلهای واگذاری بازپس گرفته خواهد شد و پرسیده‌اند آیا پرداخت این مبلغ قانونی است یا خیر، ضمن توضیح این مطلب که هزینه شرکت از بودجه مصوب تجاوز ننموده و هزینه مراجعه به شهرستانها نیز از این محل تأمین میگردد.

■ پاسخ: در پاسخ به این همکار محترم یادآوری میگردد که حق ایاب و ذهاب بمنظور تأمین هزینه وسایل رفت و آمد و انجام مأموریتهای درون شهری پرداخت می‌شود و در صورتیکه وسیله مورد نیاز توسط مؤسسه تأمین شود تحمیل هزینه‌ای از این بابت به شرکت و پرداخت نقدی و مستمر حق ایاب و ذهاب صحیح و منطقی نخواهد بود. منصفاً اینکه مبلغ قابل توجهی نیز بابت تعمیر وسائط نقلیه، سوخت و سایر هزینه‌های جانبی به شرکت تحمیل می‌شود که این مبالغ نیز عملاً مربوط به ایاب و ذهاب می‌باشد. که با این توصیف شرکت هزینه ایاب و ذهاب و مأموریتهای درون شهری اعضای هیات مدیره را عملاً و غیرمستقیم تقبل نموده است. و اگرچه مبالغ پرداختی تحت این عنوان از بودجه مصوب مجمع عمومی تجاوز ننموده ولی از حد متعارف و معمول این هزینه در تعاونیهائی با فعالیت مشابه برتراب بیشتر میباشد و این هزینه تا حدی قابل قبول و مجاز تلقی میگردد که مورد تأیید اعضاء تعاونی و ارگانهای ناظر بر تعاونی بوده و با اعمال مدیریت صحیح و

صرفه جوییهای لازم و عقلایی انجام شده باشد. و چنانچه این هزینه بابت مراجعه به شهرستانها و انجام مأموریتهای محوله تقبل شده درج آن در حساب هزینه ایاب و ذهاب صحیح و مطابق با واقعیت نبوده و این قبیل پرداختی‌ها میبایست با توجه به مقررات و ضوابط و به استناد احکام صادره و مدارک ثبتی در حساب حق مأموریت انعکاس داده شود. باعنایت به موارد فوق الاشاره شایسته است از پرداخت حق ایاب و ذهاب مستمر خودداری و ترتیبی و اتخاذ گردد که استفاده از امکانات واگذاری از سوی سازمان متبوعه در جهت رعایت صرفه و صلاح اعضای تعاونی امکان‌پذیر باشد

● سؤال ۲- بازرس جدید شرکت تعاونی مسکن... پس از انجام تحویل و تحول بین هیات مدیره سابق و فعلی شرکت عملکرد مدیران گذشته را بررسی و با موارد زیر مواجه شده‌اند و طی نامه‌ای پرسیده‌اند که آیا موارد مشاهده شده خلاف محسوب میگردد یا خیر و در صورت مغایرت موارد مذکور با مقررات و ضوابط جاری چگونگی پی گیری آنرا در جهت احقاق حقوق اعضاء تعاونی اعلام نمائید.

۱- هیات مدیره جهت انجام امور حقوقی شرکت با یک مشاور حقوقی اقدام به عقد قرار داد نموده و مبلغ مورد توافق را بطور کامل به ایشان پرداخت نموده ولی علاوه برکل وجه قرارداد مبلغی را بعنوان پاداش و مبلغی را نیز بعنوان اضافه‌کار از این بابت در پایان سال بحساب شرکت منظور داشته‌اند.

۲- طبق قرارداد منعقد با پیمانکاران طرف قرارداد شرکت، صورت وضعیت‌های ارائه شده توسط پیمانکار پس از تأیید مهندس مشاور قابل پرداخت می‌باشد در حالیکه شرکت بدون دریافت صورت وضعیت عملکرد پیمانکار مبلغی در حدود کل پیمان را بعنوان علی‌الحساب به پیمانکار پرداخت نموده است

۳- هیات مدیره قبل مبالغ قراردادهای منعقد را بطور کامل و بدون کسر کسورات قانونی متعلقه به طرفهای ذیربط پرداخت نموده در پاسخ سؤال مدیران فعلی اعلام میدارند که چون در متن قراردادهای فیما بین به کسر کسورات قانونی اشاره‌ای نشده

کسورات متعلقه می‌بایست توسط کارفرما (شرکت) تامین و پرداخت شود.

در پاسخ بند یک نامه ارسالی خاطر نشان می‌سازد که افراد طرف قرارداد شرکت یا هر مؤسسه دیگری صرفاً مجاز به دریافت مبلغ پیش‌بینی شده در قراردادهای مورد توافق بوده و هرگونه پرداختی به آنها می‌بایست با عنایت به قرارداد فیما بین انجام پذیرد، و چنانچه برحسب ضرورت و یا اقتضا علاوه بر وظایف پیش‌بینی شده در قرارداد (موضوع قرارداد) وظایف دیگری به طرف قرارداد ارجاع شود جهت انجام و اجرای آن حسب مورد تنظیم متمم قرارداد یا قرارداد جداگانه دیگری ضرورت می‌یابد و پرداخت پاداش سالانه و اضافه‌کار مختص کارکنانی است که در استخدام شرکت بوده و طبق قوانین جاری از شرکت حقوق و یا دستمزد مستمر دریافت می‌دارند جهت پی‌گیری موضوع نیز شایسته است کل اضافه پرداختی، پرداخت شده به کارشناس مذکور را با توجه به قرارداد فیما بین مشخص و از مدیران قبلی استرداد آن درخواست شود و هیات مدیره وقت موظف به پاسخگویی علت پرداخت و پی‌گیری وصول آن بوده و در صورت عدم امکان وصول آن نیز اعضای هیات مدیره در تامین خسارات وارده مسئولیت جمعی خواهند داشت مگر آنکه فرد خاصی در این مورد تصمیم‌گیری نموده باشد که در آن صورت فرد تصمیم‌گیرنده ملزم به تامین خسارت وارده و استرداد اضافه پرداختی خواهد بود.

علی الحال هیات مدیره فعلی می‌بایست از طریق مدیران سابق موضوع را پی‌گیری و حل و فصل نمایند.

۲- همانطور که در متن قرارداد منعقد با پیمانکاران پیش‌بینی گردیده هرگونه پرداختی به مقاطعه‌کار به استثناء پیش‌پرداخت اولیه می‌بایست پس از تایید کار انجام شده توسط مشاور و کسر کسورات قانونی متعلقه انجام پذیرد که متأسفانه این امر در شرکت مراعات نشده و پرداختها بعنوان علی‌الحساب و بدون اعلام نظر مشاور صورت گرفته که بمنظور پی‌گیری امر و رفع معضل پیش‌آمده شایسته است در این مرحله از پیمانکاران خواسته شود که صورت وضعیت کارانجام یافته را ارائه و پس از تایید مهندس مشاور علی‌الحساب پرداختی را با در نظر داشتن کسورات قانونی (اقساط پیش‌پرداخت، سپرده حسن انجام کار، حق صندوق کار آموزی، مالیات تکلیفی و حق بیمه) تعدیل و بحساب کار در جریان ساخت (کارقطعی شده) انتقال داده و مازاد پرداختی رانیز در صورت امکان مسترد و یا باصورت وضعیت‌های بعدی تسویه نمایند. زیان ناشی از این امر آنست که نقدینگی شرکت بدون دلیل و انجام کار از دسترس تعاونی و بالتبع اعضاء واریز کننده وجوه خارج و در اختیار اشخاص ثالث قرار داده می‌شود که در برخی

اوقات احتمال عدم وصول آن نیز وجود خواهد داشت شایسته است مدیران جدید با اتخاذ روشهای صحیح از انجام مجدد و یا ادامه این روند ممانعت بعمل آورده و متناسب با پیشرفت کار نسبت به مطالبه وجه از اعضای ذینفع در پروژه و پرداخت به پیمانکاران اقدام نمایند

- در پاسخ بند ۳ یادآوری می‌نماید که مالیات متعلق به پیمانکاران طرف قرارداد شرکت مالیات تکلیفی است بدین معنا که پرداخت کننده وجه ملزم به کسر مالیات متعلقه و واریز آن بحساب وزارت امور اقتصادی و دارایی به نیابت از طرف مجری می‌باشد و پیش‌بینی این موضوع و درج آن در قرارداد ضرورتی نداشته و رعایت قوانین و ضوابط جاری بدون درج در قرارداد نیز برای طرفین لازم‌الاجراء خواهد بود و در صورت تخلف از انجام وظایف مقرر طبق ماده ۱۹۹ قانون مالیاتهای مستقیم علاوه بر مسئولیت تضامنی پرداخت کننده وجه با مؤدی در پرداخت مالیات مشمول جریمه‌ای معادل ۲۰٪ مالیات پرداخت نشده نیز خواهد بود.

در مورد کسورات مربوط به حق بیمه سازمان تامین اجتماعی نیز طبق ماده ۳۸ قانون تامین اجتماعی پرداخت ۵٪ کل قرار داد به پیمانکار منوط به ارائه مفاصاحساب با سازمان تامین اجتماعی از سوی مجری می‌باشد و این مورد را می‌توان در پرداختهای آتی به پیمانکاران (در صورتیکه موضوع پیمان به انجام نرسیده باشد) مد نظر قرار داد از دیگر کسورات قابل اعمال در پرداخت به پیمانکاران، پرده حسن انجام کار است که این سپرده در قرارداد پیش‌بینی و اصولاً برای اطمینان از صحت اجرای قرارداد و تعهد رفع نواقص احتمالی در دوره تحویل موقت توسط پیمانکار منظور و نگهداری می‌شود که در صورت عدم کسر سپرده مزبور، ملزم نمودن پیمانکار (مجری) به رفع نواقص احتمالی عدم وجود تضمین کافی غیرممکن می‌نماید که در آن صورت رفع اشکالات در دوره تحویل موقت بعلت قصور مدیران تعاونی در انجام وظایف محوله بعهده آنان می‌باشد. در هر حال ثبت مالیات پیمانکاران حق سازمان تامین اجتماعی، حق صندوق کارآموزی در ردیف هزینه‌های شرکت و تامین آن از محل واریزی اعضاء قانونی و دربرگیرنده مصلحت و صرفه اعضاء نبوده و مدیران شرکت مسئولیت پاسخگویی عدم رعایت قوانین و ضوابط را در دوره مدیریت خود عهده‌دار خواهد بود.

سؤال ۳ - آقای محمد میر صالحی حسابدار شرکت تعاونی مصرف ... اظهار داشته که در سال جاری بهنگام تنظیم اسناد حسابداری اشتباهاتی روی داده و بهمین دلیل جمع دفتر روزنامه به تاریخ ۷۶/۴/۳۱ که در قسمت مربوطه در اظهار نامه مالیاتی منعکس و به وزارت امور اقتصادی و دارایی ارائه شده صحیح

نمی‌باشد و پرسیده‌اند ثبت‌های مزبور چگونه اصلاح گردد که در رقم مذکور تغییری ایجاد نشود.

■ پاسخ: همکار محترم همانطور که واقفید اشتباهات

حسابداری در صورت کشف پس از تاریخ تحریر دفاتر قانونی از طریق تنظیم اسناد اصلاحی تصحیح می‌شوند که در اینصورت اسناد مذکور به تاریخ تنظیم در دفاتر منعکس شده و تأثیری در جمع قبلی بجای نخواهد گذاشت با این توضیح اشتباهات مکشوفه پس از تاریخ ۴/۳۱ (تاریخ تنظیم اظهار نامه مالیاتی) در دفاتر ثبت و در جمع انعکاس یافته در اظهارنامه مالیاتی بی‌تأثیر خواهد بود، مگر آنکه عملیات درج شده در اظهارنامه بدون ثبت دفتر روزنامه و بر اساس اسناد تنظیمی اعلام شده باشد که در چنین شرایطی شایسته است دفاتر قانونی بر اساس واقعیات و اسناد صحیح تحریر گردد. اینگونه خطاها بدلیل عدم ثبت بموقع دفاتر قانونی و بی‌توجهی به آئین‌نامه تنظیم دفاتر حاصل می‌شود که امید است از تکرار آن خودداری و از زیانهای احتمالی ناشی از تأخیر در ثبت دفاتر معانعت بعمل آید.

● سؤال: ۴- بازرس شرکت تعاونی مسکن ... طی نامه‌ای اعلام

داشته‌اند که یکی از پروژه‌های در جریان ساخت شرکت دارای ۳ بلوک می‌باشد که جهت ساخت آن از کلیه اعضای ذینفع بطور یکسان پیش دریافت اخذ گردیده در حال حاضر دو بلوک آن تکمیل و به اعضای ذینفع واگذار و تعدادی از واحدها نیز به هیات مدیره اجاره داده شده ولی یکی از بلوکها تا این زمان تکمیل و به اعضای

بهره‌برداری نشده است ولی اعضای دو بلوک قبلی جهت دریافت سند مالکیت و تسویه حساب مراجعه می‌نمایند که تعدادی از آنها توسط هیأت مدیره به دفترخانه معرفی شده‌اند و پرسیده‌اند آیا تسویه حساب و انتقال واحدهای دو بلوک تحویلی به اعضاء مجاز می‌باشد یا خیر و در صورت انتقال قطعی تأمین هزینه‌های تکمیل بلوک به بعهده چه کسانی خواهد بود.

■ پاسخ: بطوریکه از متن سؤال مطروحه مستفاد می‌گردد تمام اعضای ذینفع در پروژه مورد بحث در پرداخت وجوه لازم جهت اجرای پروژه مشارکت داشته و قسمت عمده وجوه دریافتی نیز تا این مقطع در ساخت و تکمیل دو بلوک اولیه بمصرف رسیده بهمین دلیل تأمین و پرداخت وجوه مورد نیاز جهت بلوک ۳ پروژه نیز بعهده کلیه اعضای ذینفع بوده و تا تکمیل و واگذاری واحدهای نیمه تمام قیمت تمام شده پروژه جهت تسویه حساب با اعضاء مشخص نخواهد شد بنابراین تا تکمیل پروژه و تعیین قیم تمام شده معرفی اعضاء به دفترخانه جهت اخذ سند منطقی و عقلایی نبوده و بامعرفی آنان به دفترخانه عملاً مانعی در راه تأمین هزینه و تکمیل بلوک ناتمام ایجاد خواهد شد بدیهی است پس از دریافت وجوه مورد نیاز و تکمیل سایر واحدهای واگذار نشده تسویه حساب قطعی با اعضاء و معرفی آنان جهت دریافت سند مالکیت بلامانع خواهد بود. ضمناً با توجه به اینکه تعداد واحدها با متقاضیان آن و پرداخت کنندگان پیش دریافت برابری می‌نماید اجاره دادن برخی از واحدهای ساخته شده به اعضای هیات مدیره و یا تخصیص آنها به دفتر اداری تعاونی صحیح نبوده و لازمست واحدهای اجاری تخلیه و به ترتیب امتیاز بندی به اعضای ذینفع واگذار گردد.

بقیه از صفحه ۲۷

بتوانند بصورت انحصاری در بازارهای جهانی حضور داشته باشند و با رقابتی هم که با دیگر کشورها می‌کنند آن افزایش کیفیت را حتماً مجبورند به آن دسترسی پیدا بکنند تا بتوانند حضور پایداری را در عرصه‌های خارج از کشور داشته باشند ولی برای اینکه جلوگیری کنیم ولی برای رقابت کاذب تولیدکنندگان ما و صادرکنندگان لازم‌اش این است که این تجمع و تشکل ایجاد بشود.

ما امیدواریم که این تلاش و پیگیری با ایجاد تسهیلات بیشتری از نظام بانکی به

نتیجه برسد، نظام بانکی، در واقع من احساس می‌کنم که هنوز بخش تعاون را نپذیرفته است هنوز در حسابهای ملی ما بخش تعاون جایگاهی پیدا نکرده است، هنوز براساس یک سری اصول و داده‌های قبل همچنان حسابهای ملی ما دارد سامان پیدا می‌کند، طراهی می‌شود امیدواریم که تلاشهای بیشتری در این زمینه انجام بشود تا بتوانند این مهم در حسابهای ملی ما و در نظام بانکی ما با یک آشتی و با یک رفاقت بیشتری نسبت به بخش تعاونی انجام بشود.

خوشبختانه اگر تا دیروز آقای شافعی در شورای اقتصاد، در دولت، در مجلس باید تنهایی دفاع می‌کردند از بخش تعاون،

امروز دو وزیر لاقبل هستند که از بخش تعاون و وزارت تعاون دفاع بکنند و امیدواریم که این همکاری، همفکری و همدلی در واقع باعث بشود که ما شاهد رشد و شکوفائی هر چه بیشتری باشیم انشاء.. سازمان برنامه و بودجه در حدی که توانش باشد جهت گیری کلی‌اش این است که به بخش تعاون توجه ویژه‌ای را مبذول کند، چرا که آن را در جهت توسعه و در جهت عدالت اجتماعی می‌داند.

و انشاء.. که ما هم در حدی که ممکن باشد بتوانیم وضعیت موجود را به وضعیت کاملتری برسانیم و آنچه را که آقای میرباقری از آن نگران بودند اتفاق نیفتد.

پرسش و پاسخ حقوقی

از: سید یوسف اسماعیل صفوی

برده شده، بلحاظ وجود دو بازرس، واژه مفرد «بازرس» حذف گردیده است، خواستار ارائه طریق و تعیین تکلیف در قبال درخواست‌های مکرر دعوت مجمع عمومی فوق‌العاده توسط یکی از دو بازرس از هیأت مدیره با دستور جلسه طرح و تصویب تغییراتی در اساسنامه، شده و اضافه کرده‌اند آیا هیأت مدیره مکلف است درخواست یک بازرس را در مورد دعوت مجمع عمومی فوق‌العاده در شرایطی که بازرس دیگر مخالفت خود را با برگزاری مجمع عمومی مورد نظر بازرس دیگر کتباً به هیأت مدیره اعلام نموده، اجابت نماید یا نه؟

■ پاسخ: با توجه به اینکه اکثر شرکتهای تعانی که دارای دو بازرس اصلی هستند با مشکلاتی مشابه مورد بالا مواجه می‌باشند، لذا امید است پاسخ این پرسش و مستندات آن شک و تردید هیأت مدیره شرکتهای تعانی را مرتفع ساخته و موجب رفع اختلاف بازرسان گردد. اولاً باید توجه داشت دلیل آنکه در قانون و اساسنامه‌های نمونه از حرف ربط «یا» بین «بازرس - بازرسان» استفاده شده، کاربرد مفهوم تسویه و تخییری حرف ربط مزبور است زیرا از نظر ادبیات فارسی حرف ربط «یا» معمولاً در مواقعی بکار میرود که قرار بر اختیار یکی از دو امر یا دو واژه باشد بنابراین از عنوان «بازرس یا بازرسان» مذکور در قانون و نمونه اساسنامه‌ها، می‌بایست در اساسنامه هر تعانی در صورتیکه انتخاب یک بازرس اصلی قید شده واژه «بازرس» و در غیر اینصورت فقط واژه «بازرسان» ذکر گردد ثانیاً چون تهیه اساسنامه تعاونیه بنا به تصریح بند ۲ ماده ۶۶ قانون بخش تعاونی از جمله وظایف و اختیارات وزارت تعاون تعیین گردیده و هیچ یک از موارد و یا تبصره‌های اساسنامه بدون توجیه کافی و کسب نظر موافق وزارت تعاون قابل تغییر نمی‌باشد، لذا لازم است قبل از دعوت مجمع عمومی فوق‌العاده بوسیله هیأت مدیره برای تصویب تغییر یا حذف یا افزودن تبصره یا ماده یا موادی در اساسنامه یا درخواست دعوت مجمع از هیأت مدیره توسط بازرس یا بازرسان (بحسب آنکه شرکت دارای یک یا چند بازرس باشد)، هر مورد تغییر با ذکر دلایل توجیهی آن به وزارت تعاون اعلام

● پرسش: رئیس هیأت مدیره شرکت تعاونی مسکن کارکنان یکی از وزارتخانه‌ها به اظهار اینکه از طریق وزارتخانه مربوط مبلغ قابل توجهی وام در اختیار شرکت گذارده شده، سوال کرده‌اند در قبال وام اعطائی می‌توان اساسنامه شرکت تعاونی را بنحوی تغییر داد که مدیر عامل به پیشنهاد هیأت مدیره و تأیید مقام و مسؤل مشخصی از وزارتخانه منصوب شود یا نه؟

■ پاسخ: چون شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی مطابق با ماده ۷ قانون بخش تعاونی دارای شخصیت حقوقی مستقل هستند لذا جز وزارت تعاون که در موارد معینی به منظور اعمال نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات تعاونی در ارتباط با عملکرد شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی از اختیاراتی برخوردار است، برای سایر نهادها اعم از دولتی و غیردولتی نه تنها اجازه مداخله در اداره امور تعاونیها که مغایر با شخصیت حقوقی مستقل آنهاست داده نشده، بلکه دستگاههای دولتی در اجرای ماده ۳ قانون موظف شده‌اند، به گونه‌ای که زمینه اداره یا دخالت در امور تعاونیها فراهم نشود، با بخش تعاونی همکاری نموده و امکانات و تسهیلات لازمه را با هماهنگی وزارت تعاون در اختیار شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی قرار دهند. صرفاً بموجب تبصره یک ماده ۳۰ قانون بخش تعاونی به دستگاهها و شرکتهای دولتی، بانکها، شوراهای اسلامی کشوری و سازمانهای عمومی که در تعاونی مشارکت یا سرمایه‌گذاری کرده‌اند، اجازه داده شده که نماینده‌ای برای نظارت و بازرسی در تعاونی و شرکت در جلسات مجمع عمومی و هیأت مدیره به عنوان ناظر داشته باشند. طبعاً این اختیار قابل تسری به حق اعمال رأی در مجامع عمومی و یا هیأت مدیره یا انتخاب مدیر عامل در شرکتهای تعاونی نمی‌باشد.

● پرسش: آقای علی کتابچی مدیر عامل یکی از تعاونیهای مصرف کارگری ضمن ارائه اطلاعاتی مبنی بر اینکه چون در اساسنامه مصوب مجمع عمومی شرکت دو نفر بازرس پشش بینی شده، در مجامع عمومی نیز اقدام به انتخاب دو بازرس اصلی می‌شود و از طرفی در هر مورد از مواد اساسنامه تعاونی که طبق اساسنامه نمونه وزارت تعاون، عنوان «بازرس یا بازرسان» بکار

شده و در صورت تحصیل موافقت آن وزارت، اقدام به تشکیل مجمع عمومی فوق العاده گردد.

در هر حال اقدام ابتدا به ساکن در مورد دعوت مجمع عمومی فوق العاده برای اعمال تغییر در اساسنامه بدون جلب موافقت وزارت تعاون محکوم به رد است.

● پرسش: آقای محمود نظریان عضو یکی از شرکتهای تعاونی چند منظوره با این توضیح که در قانون بخش تعاونی و اساسنامه‌ها مطلبی راجع به آراء ممتنع قید نشده خواستار چگونگی موضوع و آثار رأی ممتنع در مصوبات مجامع عمومی و هیات مدیره شده‌اند.

■ پاسخ: توجه آقای نظریان و خوانندگان ارجمند را به این نکته معطوف میدارد که معمولاً و جز در موارد مشخص مصرح در قانون و اساسنامه تصمیمات مجامع عمومی عادی و هیات مدیره با اکثریت آراء موافق اعضای حاضر در جلسه اتخاذ می‌گردد و باین ترتیب امتناع‌کنندگان از رأی دادن در ردیف مخالفین قرار گرفته و از مجموع آراء کسر می‌گردد.

● پرسش: آقای محسن اردکانی رئیس هیات مدیره یکی از شرکتهای تعاونی اعتبار کارمندی با اعلام اینکه در مورد استعفای یکی از اعضای اصلی هیات مدیره بین اعضای هیات از حیث آنکه تصمیم‌گیری در این باره می‌بایست به مجمع عمومی فوق العاده احاله شود یا نه، اختلاف نظر حادث گردیده، خواستار پاسخگویی به این مورد شده‌اند.

■ پاسخ: با مراجعه به متن تبصره ۲ ماده ۳۶ قانون بخش تعاونی که عیناً در اساسنامه تعاونیهائیز قید شده است، ملاحظه خواهید نمود که در صورت استعفاء، فوت، ممنوعیت قانونی و یا غیبت غیر موجه مکرر اعضای هیات مدیره، یکی از اعضای علی البدل به ترتیب آراء بیشتر برای بقیه مدت مقرر به جانشینی عضو مربوط، در جلسات هیات مدیره شرکت می‌نماید.

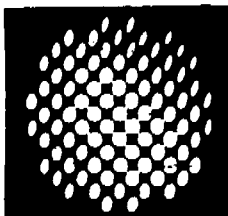
استعفای هیات مدیره موقعی قابل طرح و تصمیم‌گیری در مجمع عمومی فوق العاده است که بصورت دسته‌جمعی صورت گرفته باشد و برای موارد انفرادی، عضو علی البدل که بهمین منظور در مجمع انتخاب می‌شود، جایگزین عضو مستعفی یا موارد دیگر فوق‌الذکر (فوت - ممنوعیت قانونی و...) می‌گردد. نحوه جایگزینی نیز بدین صورت قابل انجام است که چون عضو علی البدل لزوماً در جلسات هیات مدیره حضور نداشته و متحماً در جریان استعفاء یا فوت یا ممنوعیت قانونی و یا غیبت غیرموجه مکرر عضو هیات

مدیره قرار ندارد، رئیس هیات مدیره یا مدیر عامل موضوع خروج عضوی از هیات مدیره را بیکی از علل چهارگانه بالا به عضو علی البدلی که در مجمع عمومی نسبت به عضو یا اعضای علی البدل دیگر رأی بیشتری آورده است بنحو مقتضی و عندلاقتضاء رسماً و کتباً اعلام می‌نماید تا برای انجام وظیفه قانونی خود به جانشینی عضو خارج شده در جلسات هیات مدیره حضور یابد. تغییر و تحول مزبور می‌بایست در صورتجلسه هیات مدیره ثبت شده و از طریق واحد تابعه وزارت تعاون به اداره ثبت شرکتهای ارسال و آگهی شود.

● پرسش: آقای جعفر اتابکی عضو هیات تصفیه یکی از شرکتهای تعاونی مسکن کارگری تهران اعلام کرده‌اند که علیرغم تصویب انحلال شرکت در مجمع عمومی فوق العاده و انتخاب سه نفر اعضای هیات تصفیه و تأیید اداره کل تعاون و ثبت انحلال در اداره ثبت شرکتهای، هیات مدیره شرکت از انجام تحویل و تحول با هیات تصفیه استنکاف می‌نمایند و مکاتبات و تذکرات مکرر نیز در این مورد مؤثر واقع نشده است. ایشان خواستار چگونگی اقدام درباره تحویل و تحول شرکت شده‌اند.

■ پاسخ: بموجب تبصره ماده ۲۱ آئین‌نامه اجرائی قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران که به تصویب هیات وزیران رسیده است، در صورتی که هیات مدیره از انجام تحویل و تحول استنکاف یا قصور ورزند، هیات تصفیه با نظارت نماینده وزارت تعاون نسبت به تصدی سمت خود و شروع امر تصفیه اقدام می‌نمایند. ولی انجام این امر بهیچ وجه رافع مسئولیت مدیران قبل از انحلال نمی‌باشد.

با توجه به نص قانونی صریح در این مورد به آقای اتابکی توصیه می‌شود باتفاق سایر اعضای هیات تصفیه به اداره کل تعاون استان تهران مراجعه نمایند تا پس از حصول اطمینان اداره کل تعاون از استنکاف هیات مدیره در تحویل شرکت به هیات تصفیه، تحت نظارت نماینده‌ای که معرفی می‌شود و ضمن تنظیم صورتجلسی دال بر در اختیار گرفتن اوراق، اسناد، دفاتر، اموال و دارائیهها و سایر مایملک تعاونی باحضور و امضای نماینده اداره کل تعاون، شرکت را تحویل گرفته و با رعایت مقررات اقدام به تصفیه امور آن نمایند.

"NAFED" صادرات پیش از یک چهارم پیاز هند را عهده‌دار شد. البته این مورد یکی از نمونه‌های بهره‌وری از خدمات ساختار تعاونی در حفظ منافع تولیدکننده و مصرف‌کننده توسط دولت است.

سرمایه‌گذاری بین تعاونیها

سرمایه‌گذاری بین تعاونیهای خرید و فروش (بازاریابی) در کشورهای صنعتی و در حال توسعه می‌تواند به میزان قابل ملاحظه‌ای به ترویج تجارت پایدار تعاون بین‌الملل کمک نماید. این سرمایه‌گذاریها با اصول تعاونی کشاورزان هند (IFFCO) و اساساً بین تعاونیهای هند و ایالات متحده آمریکا برای تولید کودهای شیمیایی آغاز شد. پیش از کار تعاونی کشاورزان هند (IFFCO)، تعاونیهای هند ۷۰ تا ۸۰ درصد عمل توزیع کود در هند را بر عهده داشتند، اما این تعاونیها بالاجبار یا به بخش خصوصی وابسته بودند یا بخش دولتی، چرا که تولید کود کار این تعاونیها نبود، زمانیکه پیشنهاد «اتحادیه تعاونی» ایالات متحده آمریکا برای ارائه دانش فنی به تعاونیهای هند و ورود آنان به جرگه تولید کنندگان کودهای شیمیایی داده شد، بسیاری مردم به موفقیت و نتیجه کار تردیدهای بسیاری داشتند. آنان بر این باور بودند که تعاونیها صلاحیت کافی برای اداره چنین صنعت بزرگ تولیدی را ندارند.

اما، گذشت زمان ثابت کرد که (IFFCO) نه تنها صنعت تولید کود شیمیایی را با مدیریت مکی و مؤثر اداره کرده است بلکه در مقایسه با بخشهای خصوصی و دولتی راه کارهای بهتری را نیز نشان داده است. این موفقیت موجب تشویق (IFFCO) در برپائی و تشکیل تعاونی دیگری تحت عنوان (KRIBHCO) گردید. این دو تعاونی نه تنها به افزایش توان مالی خویش کمک شایانی کردند، بلکه تقویت تعاونیهای

سطوح پائین‌تر از خود را نیز در دستور کار قرار دادند. آنها طی سالهای ۸۹-۱۹۸۸ حدود ۴/۲ میلیون تن NPH و کودهای شیمیایی فسفردار تولید کردند. اگر چنین سرمایه‌گذاریهای مشترکی بین تعاونیهای کشورهای صنعتی و کشورهای در حال رشد در زمینه تولید کالاهای صادراتی صورت گیرد، آنها قادر خواهند بود سطوح کیفی و کمی داد و ستد بین تعاونیهای داخلی را با هدف کمک به مصرف‌کننده و تولیدکننده و نیز تقویت ساختار تعاونی، ارتقاء دهند. چنین همکاری از طریق ارائه دانش فنی همراه با حمایت‌های مالی از سوی تعاونیها پیشرفته امکان‌پذیر می‌باشد.

یکی از عوامل مهم موفقیت تعاونی کشاورزان هند (IFFCO) حمایت دولت هند از تاسیس این تعاونی بود. شاید دانستن این مطلب که این سرمایه‌گذاری چگونه آغاز شد و عوامل مؤثر در موفقیت این تعاونی چه بودند، خالی از لطف نباشد. این تجربه یکی از نمونه‌های موفق همکاری با تعاونیها در سطح بین‌المللی و همچنین همیاری بین تعاونیها و دولت

می‌باشد. در بسیاری از کشورهای صنعتی، تعاونیها مازاد سرمایه داشته و در نتیجه بازگشت سرمایه در آنها اندک است. در کشوری چون ژاپن، نرخ بانکی برسپرده‌ها حدود ۴/۵ درصد است. به عبارتی دیگر، در بسیاری از کشورهای آسیائی، نرخهای وام بیش از ۱۵ تا ۱۷ درصد است. چنانچه مازاد سرمایه‌های تعاونیها در اختیار تعاونیهای نیازمند به این پولها از کشورهای با نرخ پایین وام به کشورهای دارای نرخ بالای وام قرار گیرد، به نفع طرفین خواهد بود. دولت‌ها می‌توانند امکانات حمایتی و تضمینهای قابل پرداخت برای یک چنین معاملاتی را فراهم نمایند.

زیرنویس:

- 1- National Council For Cooperative Training.
- 2- National Cooperative Union of India
- 3- Vaikunth Mehta National Institute
- 4- UN Technical Cooperation among Developing Countries
- 5- Swedish International Development Agency.

۱۰ میلیون روپیه معادل یک کرور است

یک لک معادل ۱۰۰ هزار در واحد توزین و پول است.

جامعه دارند، از ابتدا یار انسانهای محروم برای ترقی و شیوه‌ای برای ترفیع منافع مشترک آنان بوده‌اند، لذا همواره توجه به جامعه دارند. و از اینروست که بعنوان سازمانهای مردمی همواره سعی در رفع مشکلات و بهبود و ترقی وضعیت افراد جامعه دارند. رفع هر یک از مشکلاتی که بنوعی به افزایش بهره‌گیری افراد از ظرفیت‌ها و توان آنها منجر گردد، ارتقاء بهره‌وری ملی را سرعت می‌بخشد. بعنوان نمونه آنها در امر خطیر ریشه‌کنی فقر بعنوان یک تکلیف برای تحقق توسعه پایدار تلاش می‌کنند. یکی از ثمرات کاهش فقر، اعطای تندرستی و سلامتی به افراد جامعه است. سلامت جسمانی افراد از عوامل مهم در ارتقاء بهره‌وری آنان است.

بقیه از صفحه ۴۵

در ازدیاد کارآئی شرکت‌های تعاونی مؤثر می‌باشد.

ایجاد اصل همکاری تعاونیها در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی نیز براین پایه استوار گردیده است که علیرغم آنکه حل مسائل اجتماعی هر جامعه‌ای تابع شرایط و اوضاع و احوال خاص آن اجتماع است، اما نیازهای مشترکی هم وجود دارند که می‌توانند پیوند ایجاد کنند و تفاهم بیافرینند. همه محتاج خوراک و مسکن هستند و تعاون می‌تواند آن را تأمین کند.

ر - توجه به جامعه

از آنجا که تعاونیها ریشه در بطن